

LUND UNIVERSITY

Gränsöverskridande i praktik och forskning - två exempel

Tommy Flärd, psykolog bland föräldrar till omhändertagna barn på ett barnhem i Malmö,
Terry Williams, sociolog/etnografisk forskare bland unga kokainhandlare och crackrökare i
New York

Vinnerljung, Bo

1993

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Vinnerljung, B. (1993). *Gränsöverskridande i praktik och forskning - två exempel: Tommy Flärd, psykolog bland föräldrar till omhändertagna barn på ett barnhem i Malmö, Terry Williams, sociolog/etnografisk forskare bland unga kokainhandlare och crackrökare i New York*. (Meddelanden från Socialhögskolan; Vol. 1993, Nr 1), (Research Reports in Social Work; Vol. 1993, Nr 1). Socialhögskolan, Lunds universitet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

MEDDELANDET FRÅN SOCIALHÖG- SKOLAN

Bo Vinnerljung

GRÄNSÖVERSKRIDANDE I PRAKTIK OCH FORSKNING - TVÅ EXEMPEL

*Tommy Flärd, psykolog bland föräldrar till
omhändertagna barn på ett barnhem i Malmö*

*Terry Williams, sociolog/etnografisk forskare bland
unga kokainhandlare och crackrökare i New York*

1993:1

Gränsöverskridande i praktik och forskning

- två exempel

Tommy Flärd, psykolog bland föräldrar till
omhändertagna barn på ett barnhem i Malmö

Terry Williams, sociolog/etnografisk forskare bland
unga kokainhandlare och crackrökare i New York

Bo Vinnerljung

Innehållsförteckning

	sida
Inledning	1
Tommy Flärd	
Berättelsen	2
Diskussion	25
Terry Williams	
Cocaine Kids	35
Crackhouse	38
Intervjun	42
Litteraturförteckning	59

Inledning

I rapporten intervjuas två personer från två olika professioner och två skilda kontinenter. En har verkat i det tysta som psykolog vid ett barnhem i Malmö, den andre är sociolog/forskare i New York och har nått berömmelse för sina böcker om fattiga ungdomars liv. Men de har ändå mycket gemensamt. Båda har egensinnigt överskridit sitt "facks" traditionella gränser utifrån samma motiv, medkänsla och solidaritet. Båda har intresserat sig och engagerat sig för grupper som nästan alla andra dömt ut som hopplösa. Tommy Flärd startade gruppverksamhet med föräldrar till omhändertagna barn vilket bidrog till att en ny klientorganisation föddes: RFFR, riksförbundet för familjers rättigheter. Terry Williams följde under flera år ungdomar vars liv dominerades av kokain och crack. Han gav dem en värdig röst och hann med att hjälpa några på vägen. Terry Williams blev forskare *och* aktivist.

Jag tror att både forskning och praktik i socialt arbete kan främjas av lite "hjälte-betraktelser": Tommy Flärd som professionell normbrytare; Terry Williams utifrån hans vägval i sin forskning, långt utanför den akademiska huvudfåran. Beträktelsen kan förhoppningsvis ge några läsare inspiration och ge andra möjligheter till nyansering och kritik utifrån egna erfarenheter och ställningstaganden. Det är trots allt enskilda människor som är bärare av teorier och normer, oavsett om de arbetar med praktik eller med forskning.

Tommy Flärd skrev aldrig en rad om sitt arbete med föräldragrupperna. Därför är intervjun med honom också ett sätt att berätta en märklig historia. Efter intervjun följer en diskussion om vad social forskning kan lära av Tommy Flärds exempel och förhållningssätt.

Terry Williams har skrivit flera böcker. Först presenteras två av dessa (Cocaine Kids och Crackhouse), därefter följer en längre intervju med honom *på engelska* där han bl a berättar om sina ställningstaganden och vilka forskningsmässiga och politiska konsekvenser de lett till.

Rapportens första del har tidigare presenterats i en uppsats till en metodkurs på Socialhögskolans doktorandutbildning under titeln *Vad kan vi lära av Tommy Flärd?* (Socialhögskolan 1991, stencil).

Tommy Flärd, psykolog - bland föräldrar till omhändertagna barn på ett barnhem i Malmö

Berättelsen

Jag gjorde den här intervjun 1986 med dunkelt syfte. Banden låg länge på min hylla och samlade damm. Först fem år senare såg jag resultatet i utskrivet skick och blev lika fascinerad som när jag först hörde Tommy berätta. Jag har valt att låta berättelsen tala för sig själv genom att återge vad som i stort är hela intervjun.

*Berättelsen börjar 1977. Tommy Flärd har fått sitt första vikariat som barnskötare på Enebackens barnhem i Malmö. Den som är intresserad av barnhemmets uppbyggnad och historia (Enebacken är fortfarande 1993 det största barnhemmet i Sverige) hänvisas till en doktorsavhandling som skrevs av Enebackens dåvarande ordinarie psykolog (numera fil dr och docent) Gunvor Andersson, *Små barn på barnhem* (1984).*

Tidsandan inom barnvården går mot ökad repression. Tvångsplaceringarna av barn p g a föräldrarnas olämplighet eller oförmåga fördubblades i landet under 70-talet (Hollander, 1985). På socialbyrå där jag vid samma tid arbetar råder en positiv inställning till omhändertaganden och fosterhemsplaceringar. Ett av de interna talspråken på byrån är "gräv i vilket ärende som helst och du får ett omhändertagande". Lite av "en skåra i bordet" för varje barn som räddas från dåliga föräldrar. Malmö har under 70-talet lagt ner flera barnhem vilket tillsammans med de ökade omhändertagandena har lett till en ganska hård press på barnhemmet. Året före och samma år har en stor kampanj mot barnmisshandel förts i Malmö på socialbyråer, skolor, daghem m m. Barnmisshandel är en lika brännhet fråga för socialarbetare m fl som senare sexuella övergrepp skall bli. Det är dags att låta Tommy berätta.

Scenen - Enebackens barnhem i Malmö 1977

Jag började 1977 på Enebackens barnhem i Malmö som barnskötare. Fortfarande gällde då den gamla barnvårdslagen och man talade inte mycket om "behandling" inom socialförvaltningen. Speciellt inte vid omhändertagande av barn. Alla barn som kom till Enebacken på den tiden placerades där "i avvaktan på fosterhemsplacering". Det stod så i nämndsbeslutet. Enstaka familjer hade blivit erbjudna kontakt med barnpsykiatri av

socialassistenterna. Men det hade inte blivit något av. Antingen kom föräldrarna inte på de tider de fick eller också ansågs de inte behandlingsbara av barnpsykfolket. Så blev det Enebacken. En särskild fosterhemsavdelning i förvaltningen hade som uppgift att hitta fosterhem för de här barnen. Vanlig vistelsetid på Enebacken var 6-8 månader. En del barn bodde där längre, ända upp till två år.

Många av barnens föräldrar kom till barnhemmet. Det fanns inga uttalade krav att de skulle göra det men de kom dit ändå. De hade inga konflikter med oss - vi hade ju inte varit med vid omhändertagandet. De kände sig fria gentemot oss.

Enebackens verksamhet var oprioriterad inom socialförvaltningen och utan några större resurser. Vi hade en psykologassistent och en socialassistent förutom barnskötare och arbetsledare. Jämför det med barnpsykiatriska kliniken som hade mycket mer personal och mycket mer av kvalificerad personal. Dessutom hade de verkstad, terapilokaler och mycket annat. På Enebacken jobbade vi för fullt dygnet runt. Vi skulle passa och sköta barnen. 2 personal på 10 barn (*gäller en avdelning, förf:s anmärkn*). Många var spädbarn och ofta svåra att sköta. De krävde mycket omvårdnad, speciell mat etc. Samma personal hade ansvar för barn som var 11-12 år gamla i samma barngrupp. Barn som började bli tonåringar, som ibland var utagerande och behövde strukturerade aktiviteter.

På det sättet var det *en lättnad* för oss när föräldrarna kom till Enebacken. De hade en stor funktion att fylla. Först och främst genom att de faktiskt tog hand om sina barn. Vi kunde koncentrera oss på de barn som inte hade besök av sina föräldrar. Förutom att sköta sina barn hjälpte de dessutom till med att duka, laga mat, diska och i övrigt hålla ordning. Så vi jobbade tillsammans och på så sätt tror jag de kände sig välkomna.

- *Så regeln "att föräldrarna inte skulle lägga sig i" gällde inte?*

Nej, vi sa ju det motsatta till dem. Alla tyckte det var kul att träffas och prata både med oss i personalen och med de andra föräldrarna.

Behov som är reella - inte "behandlingsinnehåll" - skapar grund för någon slags gemenskap mellan personal och föräldrar. Det finns så mycket arbete att göra (med barnen) att barnens egna föräldrar uppmuntras att ta hand om sina barn på barnhemmet... En närliggande jämförelse är "den underbara natten" i Bergmarks och Oscarssons "Drug abuse and treatment" (1988) där personal och gäster på ett behandlingshem (vuxna missbrukare) för en natt glömmar bort arbetets "terapeutiska" värde och bara koncentrerar

sig på att få ett legoarbete färdigt i utlovad tid.

Hur det började

Under dessa förhållanden får Tommy Flärd sina första kontakter med föräldrar som av samhället inte ansågs kapabla att sköta sina egna barn. Och som så ofta är det ett konkret "fall", en familj, som för in Tommy på en väg där få socialarbetare går på den tiden.

Jag som var nyss färdig psykolog tyckte det var intressant att sätta mig in i föräldrarnas problem. När barnen lagt sig kunde vi tala om sådana saker som vuxna gör.

Jag drogs snabbt in i ett fall med misshandel av barn. Det var tal om att föräldrarna mordhotat socialsekreteraren och om kidnappningsrisk. Vi var beordrade att bevaka föräldrarna när de besökte sina barn. Personal måste vara närvarande. De fick inte vara ensamma en minut med barnen på rummet. Jag tyckte det var så otureligt. Föräldrarna dröp in i rummet och skämdes. Ingen från socialförvaltningen hade någon egentlig kontakt med dem. Då bjöd jag in dem till mig och tog mig an dem. Vi drack kaffe och småpratade. Sen började pappan att tala om utredningen och om hur illa han blivit behandlad. Men han talade ju också om hur det var, att han bränt ett barn med cigaret-tändare vilket ju var barnmisshandel. Han ville en gång för alla lära pojken hur farligt det var att leka med eld. Det var då jag engagerade mig i det här som jag tyckte var orättvist.

Först blev jag osams med Enebackens socialassistent. Min chef var också mycket skeptisk. Men efter ett tag tyckte de båda att det var viktigt att jag hade kontakt med föräldrarna och kunde kanske göra någonting. Efter ytterligare en kort tid fick jag fria händer att samtala med dem i den omfattning jag ville. Jag hade då någon slags extratjänst. Så jag började prata mer regelbundet med dessa föräldrar. Så småningom träffade jag dem också i hemmet. Alla "experter" blev mycket upprörda. De här föräldrarna var "de värsta" alla hade sett. Speciellt barnpsyks personal var mycket negativa. Vad var jag för någon? En nyutexaminerad psykolog som engagerade sig i sånt här? Inför förhandlingar i kammarrätten gick Enebackens egen socialassistent öppet emot Socialförvaltningen och tyckte att barnen skulle flytta hem. Kammarrätten kunde inte bestämma sig. Socialbyrån som handlade ärendet ordnade en studiedag för 300-400 människor om barnmisshandel. Alla "experter" i Malmö som någon gång hade kommit i kontakt med barnmisshandel var samlade. Diskussionen var mycket detaljerad. Men talade om "invandrarfamiljen si och så". Varje gång jag stod upp och sa något som kunde tolkas

som positivt för pappan var det någon som upprört bestämde att jag hade helt fel.

Innan studiedagen hade vi på Enebacken sagt att vi måste göra någonting - skriva ett intyg, utlåtande eller *någonting*. Vid kammarrättens sammanträde hade också förhållandena ändrats ännu mer i positiv riktning. Vi skrev det och lade till lite si och så. Skrivelsen undertecknades av mig, Enebackens föreståndare och socialassistent samt av vår psykolog, Gunvor Andersson. Originalet skickades till kammarrätten och en kopia gick till ansvarig social distriktsnämnd. Dagen efter den här stora studiedagen kom beskedet från kammarrätten att omhändertagandet upphört och att barnet skulle flytta hem. Sen blev det ett himla liv. Det var snack om prickning och allt möjligt. Föreståndaren Leif Carlsson och jag kallades till nämnden. Först sa dom att man inte fick skicka papper på det här sättet och att det inte gått i rätt turordning. Men samtidigt sa de:

"Vi måste berömma er som engagerat er så här i en utslagen familj."

Och sen var det inte mer snack om prickning.

Efter att barnen kommit hem hade jag kontakt med familjen ett år i hemmet. Därefter blev jag pappans övervakare. Efter ytterligare ett och ett halvt år flyttade familjen tillbaka till sitt land.

Erfarenheterna från allt vad som hände runt den här familjen blev tongivande för mig i fortsättningen - att gå utanför det mesta. Det var också då jag fick mitt engagemang, just genom att se något resultat av arbetet på Enebacken.

En familjs möte med en nyutexaminerad psykolog får stort inflytande för båda parter. För familjen blir det av avgörande betydelse för dess existens, för Tommys del leder det honom in på en egensinnig professionell väg.

Föräldragruppen startar

När ett vikariat på psykologtjänsten blev ledigt lite senare fick jag jobbet. Då skulle jag vikariera för Gunvor Andersson som skulle starta ett stort projekt med forskning på barnhemmet. Gunvor hade redan gjort ett par försök att samla föräldrarna på en avdelning. Eftersom jag var ny inbjöd hon mig att delta i ett sådant möte på kvällen. Vi bjöd på kaffe och kakor. Hon presenterade mig.

Föräldrarna tyckte att det var trevligt att jag också var psykolog och att jag skulle komma efter Gunvor. Mötet blev något av ett startskott för att träffas så där.

Så nästa gång bjöd vi in föräldrarna från dom andra avdelningarna också. Så var vi då ett antal föräldrar samt jag och Gunvor. Fortfarande var det här människor som stod utanför "behandling" eller annat kvalificerat socialt stöd, trots att de ofta missbrukade eller att de t ex var misstänkta för barnmisshandel. Men genom mitt jobb på avdelningarna kände jag dem på ett helt annat sätt än utifrån att vara myndighetsperson eller ens psykolog.

Inför mötet hade Gunvor förberett en beskrivning av vad som sedan skulle bli ett särskilt projekt på Enbacken för föräldrar i kris, "utvidgad familjesamverkan". Den här kvällen presenterade hon projektet. Då tyckte föräldrarna:

"Så intressant! Men det blir ju för sent för vår del. F-n att inte vi kan vara med på det här. Vi skulle också vilja ha någonting."

Då ville Gunvor veta vad de tyckte vore intressant. "Vi tänker ha några kurser, vad hade ni velat ha?"

"Barnpsykologi" svarade föräldrarna. "Vi måste lära oss mer om barn."

Så beslutade vi då tillsammans att ha en kurs i barnpsykologi och att jag skulle vara cirkelledare. Alla tyckte det skulle bli trevligt att träffas och prata barnpsykologi över en kopp kaffe. Vi bestämde att mötas varannan vecka. Jag gick till ABF och fick kursen godkänd: "Studiecirkel om barnuppfostran"

Kursen blir något mer

Sedan började då studiecirkeln. Det var ett tiotal föräldrar och jag. Vi började i god ordning. Alla läste ett kapitel till mötet och sen skulle jag tala om olika exempel. Redan andra gången vi träffades bröts "ordningen". I gruppen fanns en pappa med kraftigt missbruk och kriminella vanor. Han var just då på Hindby (*Hindbyhemmet, miljö-terapeutiskt behandlingshem i Malmö, förf:s anm*) och hade kommit en bra bit i sin behandling. Han var m a o tränad i det här terapeutiska snacket. Sedan fanns det en mamma vars barn hade omhändertagits och som missbrukade tabletter. Vi satt där och pratade om barnuppfostran. Då avbröt han:

"Hördudu", sa han till mamman, "är inte du påverkad av tabletter?"

Och det var det jag också tyckte, men tänkte att det kan väl jag inte ta upp här, i en kurs om barnpsykologi?

"Joo.." medgav mamman.

Sen började vi prata om annat istället. Om problem i föräldrarnas liv, om omhändertagande och sådant. Barnpsykologi var ingen intresserad av egentligen. Alla bar på sina egna stora problem och tog dem med sig in i gruppen. I fortsättningen blev det så att vi avslutade kursen i barnpsykologi pliktskyldigt. Därefter blev det något helt annat. Vad det blev är svårt att säga. Det följde inte någon målsättning. Det var t ex ingen terapeutisk grupp. Egentligen blev det *ett forum*.

Vi började träffas varje vecka. Jag var angelägen att alla skulle komma så jag betona- de det här med kaffe och smörgåsar. Man fick alltid hur mycket som helst. Jag såg till att inget som bussar och pengar hindrade folk att komma. Jag hämtade föräldrar i min egen bil och körde hem dem efteråt. Vi kunde hålla på till kl 22-23-tiden, d v s 3-4 timmar per gång. Inga hinder skulle få finnas (jag hade inte mod att begära någon bilersättning så jag körde gratis). Föräldrarna värvade dessutom nya till gruppen hela tiden.

Det här blev, som jag sa, ett forum för föräldrarna på Enebacken. Syftet var egentli- gen mycket diffust. Jag hade svårt att förklara syftet både för mig själv och andra. Men jag tyckte det verkade värdefullt i sig att få träffas. Jag var mycket noga med att "vi" bara var "vi", d v s att det bara var jag som hörde dem och inte förde vidare vad föräldrarna sa i gruppen. Det var viktigt. De betraktade inte mig som någon myn- dighetsperson. Man litade på att jag inte förde det här vidare.

- *Hade ni något avtal om det?*

Nej, det bara blev så.

Överallt i barnvården fanns mycket skvaller som tjänstemännen aldrig kontrollerade. Man fattade snabba beslut om fosterhemsplacering vilket gjorde att många föräldrar kände sig totalt överkörda. Många hade inte ens advokat. I och för sig tror jag att socialassistenterna vanligtvis informerade om rättshjälp etc men det passerade i allt det andra. Jag gav därför mina föräldrar information om vilka advokater som var bra och berättade att det inte kostade någonting.

I gruppen fick föräldrarna vädra hur kränkt man var. De fick berätta hur mycket de

avskydde alla socialsekreterare och läkare". De fick avreagera sig ordentligt. Det var vissa som avreagerade sig vid varje möte i upp till ett par månaders tid.

Föräldrarna höjer rösten och blir hörda

Inte oväntat upplever många i socialförvaltningen gruppens existens och agerande ett hot, både vad gäller inflytande och värderingar. Gruppen träffar politiker.

De tog också upp ordningen på Enebacken. Mycket var fel; personal som inte gjorde vad de skulle, olika regler i olika hus etc (*hus = avdelning på barnhemmet, förf:s anm*).

I ett hus höll man t ex stenhårt på att föräldrarna måste säga till dagen innan för att få mat. I ett annat hus fick de mat ändå om det fanns. Massor av sådana här grejor. Föräldrarna tog även upp att det fanns personal som kränkte dem. Sen gick vi ut i husen och sa: "Nu har vi tagit upp det här i gruppen....."

Ibland när det gällde stora frågor bjöd jag in hela arbetsledningen till gruppen. Det hände även att vi bjöd in politiker. Hans-Ove Carlqvist - ordförande i en av distriktsnämnderna - var där. Han fick träffa en mamma vars barn han hade beslutat skulle omhändertas vid förlossningen. Hon berättade hur hon upplevt det. Direkt efter förlossningen tog de barnet och bar in det i ett annat rum. Carlqvist blev chockad. Han hade inte tänkt sig att beslutet skulle genomföras på det sättet. Mamman var narkoman vilket kanske var skälet till att personalen på sjukhuset hanterade henne mycket ovarsamt. Det blev en mycket dålig start på ett föräldraskap. Nu blev det ändå så att hon och barnet fick bo tillsammans, men det tog lång tid för henne att närma sig barnet igen. Visst tog det här skruv på Carlqvist.

Sedan var det någon annan som berättade för honom att en socialassistent sagt:

"Det är ingen ide att ni ens försöker begära hem era barn för ni får inte hem dem ändå."

Då blev Carlqvist arg och sa:

"Så får inte en socialassistent säga. Vill ni ha hem ert barn ska ni göra en ansökan till nämnden och sen blir det en riktig utredning."

När han talade så där sa modern:

"Då kanske det finns möjligheter i alla fall...?"

Hon hade blivit stoppad. Även en muntlig hemställan måste ju behandlas på något sätt. Men när socialbyrån sa att det inte var någon idé att fråga lät modern sig nöja. Socialassistenterna var ju myndighetspersoner. Vad skulle man göra när myndigheten säger att det inte är lönt? Föräldrarna i gruppen fick blodad tand när Carlqvist sa att socialassistenterna inte hade sätt att säga så. De såg ju med egna ögon att Carlqvist blev arg. Då fick de mod och kraft.

Jag hjälpte sedan den här mamman och barnens pappa att skriva en enkel ansökan; "Vi har fått ändrade hemförhållanden och vi vill ha hem våra barn". Vi fick igång en utredning - det tog ju tid förstås - och som ledde till att de fick hem sina barn. Då hade barnen först varit på Enebacken ett år, sedan i fosterhem ytterligare ett. Men hela tiden var båda föräldrarna med i gruppen. Först var de bara här på Enebacken och tyckte allting var hopplöst. Men det blev deras stöd i livet just då att vara med i föräldragruppen. Det kom fram i utredningen. Då hade socialbyrån bytt handläggare. Den nya såg det på ett annat sätt än vad den andra hade gjort. Föräldrarnas enda egentliga "merit" var att de deltagit i föräldragruppen på Enebacken. Det stod i den ursprungliga utredningen som låg till grund för omhändertagandet att modern måste "mogna" innan barnen kunde komma hem igen. I utredningen som föreslog att barnen skulle få komma hem konstaterades att hon hade "mognat". Hur hade hon "mognat"? Jo, hon hade gått i Tommy Flärds föräldragrupp. Där hade hon "mognat"!

Föräldrarna hade hela tiden fört en kamp från att det barnen kom på Enebacken. Fosterhemsplaceringen var svår för dem. De hjälpte till så att placeringen genomfördes på ett vettigt sätt. Sen blev de motarbetade av fosterföräldrarna. De blev väl delvis knäckta där, både dom och barnen. Ingen trodde på dem då. När barnen sedan till slut flyttade hem blev det nya svårigheter - ungarna hade ju inte bott hemma på två år. Hela tiden följde vi familjen i föräldragruppen. Så visst var det en lång kamp för dem.

Det var ju många andra också. Jag kommer t ex ihåg en ung mamma med missbruksproblem som var med sitt barn på Enebacken. Dottern placerades i fosterhem - väldigt abrupt blev det mot bakgrund av att de båda hade bott ganska länge på Enebacken. När barnet skulle flytta tyckte jag det var fel. Mamman skulle med stöd av behandling kunnat ta hand om sitt barn själv. Men det gick inte att stoppa. Jag försökte göra det i samtal mellan oss tjänstemän. Sen hjälpte jag mamman att skriva till nämnden. Under tiden blev hon gravid och fick ett nytt barn. Hon fick också det här beskedet: det är ingen idé att ansöka om att få hem barnet som är i fosterhem. Då gjorde vi samma sak som i det andra fallet - talade med politikerna. Under tiden hon var gravid var det snack om även det nya barnet skulle omhändertas. När barnet föddes kom ärendet upp i nämnden

varpå de beslöt att flickan i fosterhemmet även i fortsättningen skulle vara omhändertagen. Det nya barnet skulle det vara övervakning på och jag förordnades som övervakare. Det beslutet hjälpte jag mamman att överklaga till länsrätten och visade henne till en bra advokat. Under förhören i länsrätten var jag hennes enda vittne. Resultatet blev att även det äldre barnet fick flytta hem och jag blev övervakare för det också. Men så hade hon också fört en kamp i föräldragruppen i ca ett och ett halvt år.

En hetsig grupp

- Du använder ordet kamp.

Det var mycket besvärligt i vår föräldragrupp under den första tiden. Mycket strider och ett högt tempo i gruppen, en jätke aktivitet. Det fanns mycket av kamplusta. Jag fick tona ner och säga till folk att hålla tyst. De skrek i mun på varandra ibland. Det var för de var så engagerade. De förde en kamp mot Enebacken, mot orättvisor där, mot socialassistenternas kränkningar, mot utredningar och mot sina egna problem. Det var ju mycket som faktiskt berodde på deras egna problem: missbruk och misshandel - både hustrumisshandel och barnmisshandel, t o m sexuella övergrepp. Allt det här pratade vi också om i föräldragruppen. Personliga djupa och svåra problem.

Det var inte snack om att titta på problem hos en som var nykommen till gruppen. Det kunde ta lång tid. Likadant som byråkratin - utredning, nämnd, länsrätt etc - kunde ta lång tid ibland. Men när man avreagerat sig det mesta kunde jag föra in samtalet på det personliga planet. Jag försökte innan ibland men det var inte lönt.

De som varit med länge i gruppen betydde mycket eftersom de hade redan gått genom det här. De kunde säga saker som vissa aldrig lyssnade på om jag sa det. Men sedan var det många människor som inte kom så här långt, en del var ju där enbart för att avreagera sig. Föräldragruppen var öppen för alla under hur lång tid som helst.

- Hur länge var "din" föräldragrupp igång?

Från 1979-1984, tror jag.

- Fem till sex år?

Ja. Många var med i flera år. Andra kom en kort tid, vissa kom någon gång, andra var

där under utredningstiden. Vi värvade alla som kom till Enebacken. Det var de mest besvärliga, de mest hopplösa som jag värvade. De mer socialt etablerade föräldrarna informerade jag om föräldragruppens existens, men sa att det fanns risk att de skulle skrämmas av den hetsighet som fanns där, att de inte skulle finna någon likhet med de andra föräldrarna där. Jag sa att jag inte trodde att det var riktigt rätt forum för dem.

"..folk undrade vad jag höll på med"

- *Så de som var med i föräldragruppen var "värstingarna" bland de vuxna?*

Ja. De som var utagerande och skrikiga. Sedan fanns det ju sådana på Enebacken som man inte såg röken av. Men om dom var värre vet jag inte. Men de som var i föräldragruppen var de värsta som jag kunde se på barnhemmet. Det var lätt för folk att bli påverkade i gruppen, folk var mycket obalanserade. Många försökte också utnyttja mig. Naturligtvis. De kunde komma till mig och tala om hur jävlig socialassistenten var o s v och sedan gå därifrån utan att jag fick en syl i vädret. Sedan gick de till socialbyrån och sa:

"Tommy Flärd tycker detta är för jävligt, alltså!"

Sedan ringde socialbyrån till Enebacken och undrade vad i h-e vi menade med det här. Så jag fick mycket kritik från socialbyråerna. Och från Enebackens personal också. På Enebacken blev det en slags rätt för personalen att skälla på gruppen. Den var en maktfaktor. Så fort föräldrarna var missnöjda med någonting tog de upp det i sin grupp. Sedan gick de ut på avdelningarna och sa:

"Nu har vi talat om det här i föräldragruppen och vi har bestämt att det ska vara så här."

Och då undrade ju personalen:

"Vad tusan menar Tommy Flärd med det här?"

Föräldragruppen blev som sagt en maktfaktor och det gjorde också att jag kom i konflikt med många. Andra tyckte det var jättebra, naturligtvis.

- *Socialbyråerna hade mycket funderingar över vad du sysslade med?*

Javisst. Det var framför allt i enskilda ärenden. Visst var det många som sa att Tommy Flärd har sagt så här när det inte var sant. Det förstörde ganska mycket. Men det var också många som jag hjälpte att överklaga. Många som gick upp till länsrätten med mig på sin sida mot socialförvaltningen. Det är ju klart att socialbyråernas folk undrade vad jag höll på med.

Föräldrarna bildar ett nytt R-förbund

Nästa steg gruppen tar är stort. De vänder sig utåt till massmedia och deltar i skapandet av en ny rikstäckande klientorganisation, ett nytt R-förbund: Riksföreningen För Familjers Rättigheter, RFFR.

När föräldragruppen var som mest aktiv hade Enebacken även i övrigt en utbyggd familjesamverkan. Det var stort engagemang bland personalen. Enebacken fick mycket uppmärksamhet utåt också från massmedia och socialfolk i hela landet. Det var en slags hausse på hela Enebacken då, på alla fronter. Jag hade under en tid pratat om att vi borde sprida föräldragruppens erfarenheter mer. Det räckte inte med individplanet, socialbyråer och så där. Vi måste ut till massmedia, tidningar, TV, vi borde ha en förening och så vidare. Sådana diskussioner hade vi haft länge. Men det var svårt att bilda en förening. Jag tyckte det hade varit jättekul att ha en sådan som fortsatte med det här. Då vi höll på med att snacka om vilka vägar vi kunde gå gjordes ett radioprogram på Enebacken om "Enebacksprojektet". I programmet hörde vi sen att Barnbyn Skå och RFHL i Stockholm planerade att göra en förening för föräldrar med omhändertagna barn! Så då ringde jag till Sven Hessle på Skå och han blev jätteglad:

"Det är precis vad vi behöver. Vi ska snart ha en familjeriksdag på Skå och det vore jättebra om Ni kom med."

Vi nappade direkt. Där skulle vi vara med. Sen skulle jag och 4-5 föräldrar från Malmö gå med i styrelsen när föreningen bildades. Det är bra att ha ett starkt fäste i söder också, tyckte Sven Hessle.

Men det var ju inte någon som hade god ekonomi i den här gruppen, de gick ju alla på socialbidrag. Då sökte de pengar till resan hos sina socialsekreterare. En tjej fick till biljetten för att hennes socialsekreterare tyckte att det var så kul att tjejen engagerade sig i något meningsfullt. Men förvaltningens avdelningschef fick höra talas om det här. Han gick ut med direktiv att ingen fick bevilja pengar till den här resan. Föreningens intressen stred ju mot socialförvaltningens. Så jag kontaktade Sven Hessle

igen och han utverkade så att RFHL i Stockholm betalade halva biljetten om vi själva betalade resten.

Sen åkte jag och 15 föräldrar till Stockholm med nattåget. Helg var det. Vi tog liggvagn, det var skitrevligt. Det här var en höjdpunkt för oss. Vi hade svårt att sortera våra samtal och det var svårt att sova. I Stockholm mötte bussar som RFHL hade ordnat. Vi åkte ut till Skå. Det var ett par hundra föräldrar där! Sven Hessle och Bengt Börjesson var också där.

När vi så började blev det mycket snack om hur man skulle göra. Vi bestämde att bilda en förening och tillsätta en interimsstyrelse som skulle utarbeta stadgar och allt sånt där. 15 människor valdes till styrelsen. Tre var tjänstemän; jag, Sven Hessle och Ingrid Holm - psykolog från Helsingborg. Ett par aktiva i RFHL var också med. Sedan var det föräldrar. Från Enebacken var det jag och fem föräldrar. Vi sov den natten i Barnbyn Skå:s förskola på madrasser, spridda över hela golvet. Nästa dag började vi att utarbeta stadgar och planera. Månaderna efter - det var våren 1981 - åkte vi upp och träffades i Stockholm under några helger. Men då fick jag ut pengar från chefen på vårdbyrån (*byrå för institutions- och familjevård inom Malmö Socialförvaltning, förf:s anm*). Jag var tvungen att kalla det för "rekreationsresa", tror jag. Men jag fick 1.000 kr till biljetterna. Vi sov på förskolans golv som tidigare. Interimsstyrelsen - vi och de andra - skrev stadgar och utarbetade en plattform. Planerade hur vi skulle söka pengar och skrev artiklar. Jag och en kille skrev en insändare i Socionomen (*facktidsskrift i socialt arbete utgiven av SSR, förf:s anm*).

Så bearbetade vi Socialstyrelsen för att få pengar, Jag ringde runt till massor av ansvariga som har hand om stipendier, fonder etc. Det var väldigt svårt. Jag gick nej från allihopa. När de fick höra att det gällde föräldrar vars barn var omhändertagna så var man inte alls intresserad. Det var inget behjärtansvärt ändamål. Föräldrar som slår sina barn, det är ingenting man ska uppmuntra. Så låg det till överallt.

Vi bildade en lokalförening i Malmö, den andra var ju på riksplanet. I lokalföreningens styrelse var det jag och i stort sett samma föräldrar som i riksorganisationens styrelse samt några till. Vi samarbetade med RFHL i Malmö. De lät oss låna lokaler och vi fick hjälp av dem att "bilda oss". Vi medverkade i tidningsartiklar och var med i debattprogram i Radio Malmöhus.

Ifrågasatt och instängd i ett fack

I ett program satt jag och två föräldrar på ena sidan och tre "socialrepresentanter"

på den andra sidan: byråföreståndare och krets-föreståndare från en socialbyrå och kurator Ing-Britt Stibner från barnkliniken. Maria Stålnacke var reporter och ville ha igång hårda diskussioner. Då var jag nog som mest ifrågasatt under den tiden ute på socialbyråerna. Många undrade vad jag höll på med, vems sida jag stod på. Många hörde av sig till Enebacken. Under en kort tid var t o m Leif Carlsson (*föreståndaren på barnhemmet, förf:s anm*) tveksam. Han fick ju ta hand om alla klagomål från socialbyråerna. Men vi och Enebacken blev mycket uppmärksammade i massmedia. Aftonbladet och andra rikstidningar skrev om oss, Anette Kullenberg ville göra ett reportage etc. Då vände han.

Många socialassistenter ville jag skulle komma ut på möten "och berätta" som dom sa.

- *Stå till svars?*

Ja, men jag ville inte, jag orkade inte. Leif, föreståndaren, fick hantera de frågorna. Jag blev mycket profilerad. Hur skulle jag göra? Profilerad som att *alltid* stå på föräldrarnas sida - vilket öde, va? Jag ville ju vara en självständig person och tyckte inte alltid att det var dåligt med fosterhem. Det blev den debatten: för och emot fosterhem.

Jag ville inte bli instängd i ett sådant fack. Men jag ville ändå hjälpa till så att föreningen kom till stånd. Dessa föräldrar var den enda gruppen som inte hade någon förening. Alla andra - kriminella, knarkare, psyksjuka - hade ju någon form av förening som var deras. Jag lånade ut mig en kort tid till det här för att det skulle bli någonting av. När föreningen hade varit igång ett halvår gick jag ur styrelserna. Jag blev vanlig medlem både på riksplanet och på lokalföreningen. Hessle fortsatte att driva på lite. Men jag ville inte. Ingrid Holm (*psykolog vid socialförvaltningen i Helsingborg, förf:s anm*) drog sig också ur. Vi var med som medlemmar men var självständiga individer. Lokalföreningen i Malmö blev mycket Enebackens föräldragrupp. Jag började en bodelning genom att RFFR träffades på RFHL:s lokal på måndagar och föräldragruppen träffades torsdagar på Enebacken. Men ett tag var det samma grupp. Jag hade styrelsemöte på Enebacken flera gånger.

Många av dem som varit med i min föräldragrupp under flera år "gick över" till RFFR och blev aktiva där. När de var "färdiga" i min grupp lotsade jag dem till att koncentrera sig på arbetet i föreningen istället. Sen drev de frågorna själva. Jag tyckte att jag inte skulle beblanda mig: dels fick jag så mycket kritik att det var svårt för mig personligen, men framförallt var jag orolig för alla dubbla, tredubbla arbetsuppgifter. Jag stod ju på föräldrarnas sida emot socialförvaltningen. Ibland

blev jag ju indragen i utredningar och kom fram till att barnet skulle omhändertas från sina föräldrar. Föräldrarna blev då jätkligt upprörda på mej och skulle överklaga och driva vidare. Sen gick de ner till RFFR för att få hjälp och då satt jag där också - det gick ju bara inte. Så efter ett halvår drog jag mig ur (jag var så angelägen att gruppen skulle bildas att jag fullföljde den tiden). Sen blev jag deras "konsult". De ringde ofta till mig i olika frågor. Detta tror jag påverkade RFFR:s framtoning i fortsättningen. Man blev inte så konfrontativ i Malmö som på andra ställen tydligen. Jag tror de tog över en del av mitt arbetssätt. Det var ju "mina" klienter som drev det här och de identifierade sig med mig på något sätt. Så den här gruppen försökte samarbeta och hitta lösningar - det hade alltid varit viktigt för mig.

Gruppen blir etablerad

Första gången när vi sökte pengar, då fick vi inte pengar någonstans. Andra året, då hade nya socialtjänstlagen kommit. Då sökte jag en viss summa pengar från socialförvaltningen, 50 000 eller något sånt. "Nej, det ska ni inte ha, ni ska ha 75 000 istället" meddelade förvaltningsledningen. Föreningen fick mer pengar än vad de hade begärt! Året innan fick vi inte ens till Stockholmsresan, vare sig som grupp eller som socialbidragssökande. Det stod ju i den nya socialtjänstlagen att man ska stimulera klienter till att bilda föreningar. På ett år hade ett annat synsätt skapats. Nu kunde jag dra mig ur. Föreningen hade fått förankringar inom socialförvaltningen genom Sven-Olof Johansson (*f d bitr socialdirektör och f d socialdirektör i Malmö, förf:s anm*). Så nu kunde de sköta det själv. Men jag har haft en mycket tät kontakt med dem, särskilt med f d ordföranden. Men jag inte lagt mig i så mycket. Sen har RFFR utvecklats. Nu (*1986, förf:s anm*) vet jag inte hur det är med dem. De har ju fått 4 anställda på kansliet genom beredskapsarbeten. Jag brukar fortfarande följa med på någon resa de gör på sommaren.

Vad Tommy och gruppen åstadkom

Vad var egentligen "nyttan", "resultatet" av allt det här? Ur ett demokratiskt perspektiv är det både anmärkningsvärt och berikande för demokratin att medborgare i ex-tremt underläge mot myndigheterna formerar sig som grupp och börjar agera för gemensamma intressen. Det ovanliga var att deras motpart blev socialarbetare, ofta radikala sådana som nu befann sig på fel sida om slagorden. Men vad åstadkom gruppen för sina medlemmar individuellt? Vilka blev konsekvenserna för barnhemmet och för det sociala arbetet i Malmö?

- Hur skulle Du formulera föräldragruppens resultat - förutom att RFFR bildades?

Flera föräldrar fick ju hem sina barn. Alltså gjorde jag något riktigt av det här. Utnyttjade det inte enbart som en behandlingsgrupp utan även som en kampgrupp för människor i ett enormt underläge. Det var flera stycken som aldrig hade fått hem sina barn om inte föräldragruppen hade funnits. Sedan fanns det förstås många som jag inte kunde hjälpa på det här sättet. Det är helt klart.

Mycket av det vi kämpade för i början finns i någon form inom den nya socialtjänstlagen. Nu är vårt sätt att tänka så etablerat, så vanligt. Men när vi började att slåss för föräldrarnas rättigheter, då var det något otänkbart nästan. Idag är många av de sakerna som jag och föräldragruppen stred för på Enebacken självklarheter även på socialbyråerna. Det jag sa då, det säger idag samma personer som jag var i konfrontation med tidigare.

Jag tror att vi har dragit vårt strå till stacken. Men det var mycket annat som sammanföll, nya socialtjänstlagen t ex. Bengt Hedlén (*f d socialdirektör i Malmö, förf: s anm*) och allt han stod för lade också grunden för mycket av förändringarna. Men jag är glad för att jag kunde vara med och föra fram det här. Man vet inte annars hur det hade blivit. Jag ser i andra kommuner olika skumma "metoder" i barnavårdsarbetet. Malmö är bara en liten del av vårt land. Jag tror det är mest kvar att göra i de små kommunerna runt om i Skåne. Jag har anlitats av dem ibland i en del krångliga ärenden: "Tommy Flärd kan vara bra som psykolog här". När jag nu hör hur socialsekreterarna i de små kommunerna pratar om sina krångliga ärenden låter allt så infekterat, med både socialchefen och socialnämndens ordförande indragna o s v.

- Kan man prata om något slags förändring hos utslagna människor i Malmö när det gäller deras attityd till Enebacken?

Jo, det tror jag. Deras attityd ändrades mycket. Enebacken hade ju projektet som Gunvor höll i och som många av personalen var indragna i. Det skapade goodwill för Enebacken och socialförvaltningen runt om i Sverige, hos Socialstyrelsen, i massmedia och allt det där. Men min föräldragrupp gjorde reklam till konsumenterna, de presumtiva klienterna. Ingen ville ju ha sina barn omhändertagna men när det skedde så var det Enebacken som de tog om de fick välja. När familjen kom dit hade vi inte svårt att upprätta samarbete och förtroende. Föräldrarna visste att vi inte var så djävliga. Det fanns många hos oss som verkligen ville väl, och det hjälpte föräldragruppen till att sprida.

Gruppen var mycket aktiv och värvade nya som kom till Enebacken. Jag själv presenterade mig alltid för nya föräldrar och talade om vad jag gjorde. Fanns "de nya" inne på avdelningarna när vi skulle ha möte gick vi i gruppen dit och letade upp dem, klappade om och övertalade eller lurade dem in på något sätt. Det var inte svårt. Efter ett tag blev det ett rykte: "det är en juste grupp"! Även sådana som inte hade barn på Enebacken hörde talas om det genom kompisar. När deras barn blev omhändertagna visste de att den här gruppen fanns. Så den blev självgående. Många av dessa föräldrarna hade mycket ihop. Man söp ihop, umgicks, var släkt med varandra osv.

Jag tror att föräldragruppen var mycket viktig för att upprätta det förtroende för Enebacken som faktiskt de här familjerna har. Sen måste det förvaltas väl.

- Vi går tillbaka lite i tiden. Du höll på i över fem år med den här gruppen. Det var en öppen grupp och folk kunde komma in och gå ur när man ville. Har du någon bild, någon dokumentation, av hur många som passerade?

Jag har inte det. Det var nog uppåt hundra föräldrar sammanlagt kanske, jag kan inte uppskatta. En del var jävligt aktiva, en 25-30 som var med under lång tid, d v s 1-2 år. Ett tio-tal var med över två år. En del var ju där bara ett par gånger, och andra några månader. Jag kan inte hålla räkningen. Tar jag med alla som satte sin fot där blir det säkert över hundra. För en del barn blev det snabbt fosterhem och de föräldrarna hade ingen anledning att komma tillbaka. Det var lättare för dom som hade barnen kvar på Enebacken.

Jag kom just att tänka på den här tjejen som kåkade tabletter på barnpskologikursen. Hon som killen från Hindby sa till "du är ju påverkad". För den tjejen slutade det med att hon fick hem sitt barn efter tre månader, i våras, sju år senare, ringer hon mej här på Hindby (1986 är Tommy Flärd föreståndare för Hindbyhemmet och är det fortfarande 1993, förf:s anm). Då var hennes flicka nio år.

"Nu klarar jag det inte längre. Nu äter jag tabletter och jag klarar ingenting. Jag vet inte vad jag ska göra. Jag klarar inte mitt barn längre. Jag måste ha hjälp."

"Är du beredd att ta en behandling på Hindby på ett år? Då måste ju din flicka vara någon annanstans?" frågade jag.

"Ja, det här är ohållbart".

Så sattes hon i kö för avgiftning på psyket - det gjorde hon själv förresten. Jag erbjöd mig att hjälpa henne med att se till att familjevården fann ett tillfälligt

fosterhem åt dottern. Men det ville inte mamman;

"Jag vill hellre att flickan bor hos mormor".

Jag pratade med familjevården och socialbyrån. Sedan dröjde det med avgiftningen ett tag men jag höll kontakten ett par gånger i veckan. Det visade sig att hon verkligen ville. Nu går mamman här på behandling sedan ett halvår och har repat sig. Hon bor hemma igen. Varje dag åker hon med mej hit och går hem till sig på kvällen. Dottern bodde först hos sin mormor men har nu flyttat tillbaka till sin mor. Hon går i skolan och är två timmar hos mormor tills mamman kommer hem.

Det jag vill säga med den här historien är att Enebacken och föräldragruppen för denna kvinnas del fortfarande är av värde, fast det är sju år mellan början på historien och idag.

En salig blandning

Tommy arbetade på en institution som ofta mot föräldrarnas vilja förvarade och bevakade deras barn. Han tillhörde dessutom en myndighet med en skyddsfunktion för barnen samtidigt som han i allt större utsträckning solidariserade sig med föräldrarna. Arbetsuppgifterna innefattade bedömningar av familjerna, bl a barnens relationer till föräldrarna. Ibland samma föräldrar som han mötte i föräldragruppen. En salig blandning.

Många föräldrar kunde acceptera även en fosterhemsplacering under något år medan de bearbetade sina egna problem. Jag lade ner ett aktivt arbete på det både i och utanför gruppen. Det fanns ju sådana man ville få till insikt om att barnen for illa och måste vara i fosterhem medan föräldrarna fick sin behandling.

Jag tyckte att barn skulle omhändertas i vissa fall. De flesta av dessa barns föräldrar kom också till föräldragruppen. Vilket också stred mot det vanliga. Samma person som bidragit till omhändertagandet genom utredningar och utlåtanden ger behandling. Det blev tvång och frivillighet på samma gång. Dessa föräldrar skällde på mig i gruppen och de andra skällde också. Så jag fick utsätta mig för det här skällandet. Då fick jag också bemöta kritiken.

Jag har fått försvara mig och det har varit nyttigt. Det är svårt att ta sådan kritik, svårt att argumentera. Men jag lärde mig mycket, att nansera mig, att hitta

de rätta orden, att vara konkret, att rensa bort det här skvallret, försöka ta fram det som är viktigt och meningsfullt, beskriva det så att föräldrarna förstår. Föräldrarna har format mig också.

- Du fick stå för vad du var?

Tycker ett 10-tal vuxna människor att man är för djävlig får man skärpa sig. Det lärde jag mig mycket av. Det har ju, som jag sa, inte varit så att jag enbart varit aktiv för att inga barn ska omhändertas eller att inga barn ska till fosterhem. Det har minst lika många gånger varit tvärtom. Jag har skrivit utlåtande där jag kommit fram till att barnen ska omhändertas eller att barnen ska till fosterhem. Men i många fall när jag har skrivit ett utlåtande om att barnet ska omhändertas har jag själv förmått föräldrarna att komma till föräldragruppen. Det kanske verkar fel: man ska inte blanda ihop tvång och frivillighet och man ska inte blanda ihop omhändertagande och behandling.

- Man ska inte både utreda och behandla på samma gång?

Neej, men flera gånger har jag gjort det. Det har varit jag som haft den här nära kontakten som vi ibland fick under utredningstiden. Fast vi haft olika åsikter så har de fått något slags förtroende för mej så att vi har kunnat fortsätta i föräldragruppen.

Inga regler

Mycket av liknande s k stödjande verksamhet brukar vara reglerad av definitioner och omgärdad av regler för vem som får stöd och hjälp, förutsättningar för inledning och avslutning, regler som kan leda till att stödet avbryts etc. Här finner vi istället strukturlöshet, kaos - inga regler?

Hela Enebacken var mycket strukturlös. Leif Carlsson som föreståndare var också sådan. Han gjorde som det passade sig, mycket efter eget huvud och allt efter som situationen dök upp. Regler som att Enebacken endast skulle ta emot den och den fanns inte - vi fick ta emot dem som kom dit och anpassa oss till det. En del var utvisningsärenden, häktade som bodde där med småbarn under polisbevakning. Då var det fyra poliser som vaktade på Enebacken. Jag tror inte det är bra om alla ställen gör likadant, var och

en har behov av sina ramar. Men någon måste ju ta "restgruppen". Enebacken var så och Leif Carlsson var en sådan människa. Folk ska trivas, det ska vara god mat, varma bul-lar och sånt där. Det sammanföll med min inställning. Jag fick fria händer, bara Leif såg att jag inte var en vilde på något sätt. Han insåg att jag var lojal och hade ambitionen att göra något bra av det här. När han hade lärt känna mig fick jag fria händer. Han stödde mig när jag fick kritik från socialbyråerna. Sedan hade han många olika åsikter men han höll mig alltid bakom ryggen på nåt sätt. När det gällde viktiga saker i alla fall. I föräldragruppen hade vi inga regler mer än att man inte fick slåss. Man fick skrika och gapa och hålla på, det fick man. Sedan försökte jag balan-sera det så att folk lugnade ner sig naturligtvis, men det var inte förbjudet med sådana utbrott. Man skulle vara nykter, opåverkad. Men man kunde komma *lite* påverkad. Om vi märkte något litet så avvisades inte någon. Vi försökte istället göra något av det.

De flesta kom ju inte om de var mycket påverkade. De visste ju vad som gällde. Men den här kvinnan jag tidigare talade om - hon som hade käkat tabletter - det syntes ju på henne. Flera sådana var det ju. När jag såg det tog jag upp det. En person avvisades. Han var mycket påverkad, nojig och kom med sjuka beskyllningar. Det blev hela gruppen som fick säga vad de tyckte. Vi avvisade honom.

- *En man vid ett tillfälle på fem år? Ingen annan har avvisats?*

Nej. Det skulle alltid kännas välkommet att komma till gruppen. Det var min stora mål-sättning. Det skulle vara trevligt att komma dit, det skulle vara roligt. Inte bara bearbeta sina problem eller liknande. Då hade många inte kommit.... Mycket skratt och mycket skämt skulle de vara. Men också mycket allvarligt och sorgligt. Men alla skulle känna att de fick ut någonting av det. Alla skulle komma till tals. Alla skulle få säga någonting. Jag försökte balansera det där. En del var mycket blyga och vågade inte. Andra pratade jättemycket. Men alla skulle ha sin tid.

- *Men inget krav på att prata?*

Nej, nej. Till en del sa jag att de var välkomna att sitta med och lyssna. Ibland för-sökte vi på ett sätt som inte var tvingande. Men inga krav. Det var heller ingen tids-begränsning. Vi började kl 19.00 sen kunde vi hålla på till 23.00. Jag hade tänkt mig 21.00 men det gick inte att hålla. Två timmar var för lite. Och rökte gjorde dom som tusan. Mär man kom hem luktade kläderna gräsligt.

Om det var någon som borde vara där men inte var där, då engagerades många. Dagen därpå eller samma kväll var det några i gruppen som knackade på hemma hos han eller hon som uteblev och ville veta vad som stod på. Föräldrarna var aktiva och visste vad de flesta i gruppen hade sina kontakter. Och jag också hade ju ett intresse av att veta vissa saker. Jag utnyttjade gruppen också ibland:

"Undrar var NN kan vara...?"

Själv var jag också ute och letade ibland. Men många når man inte, de vill inte, de gör sig omöjliga att få tag på. Man får finna sig i många motgångar. Inte tro att alla är glada och lyckliga bara för att jag gör så här. Då är det lätt hänt att man tycker som personal brukar tänka:

"Så mycket som jag har gjort för dig och sedan har du mage att vara så otacksam".

Då blir man besviken och arg. Så får det inte vara, då går det inte.

- Hur hanterade du din besvikelse?

Det ingick i föreställningen. Jag var så nöjd med de som det gick bra för, eftersom det var "hopplösa" människor det gällde. Det gick bra för flera stycken. Plus alla andra som kom och gick och som tyckte att det var jättebra. Då sparade jag mig istället för att låta mig nedtyngas av det som gick dåligt. Jag var också tvungen att finna mig i att det vissa gånger kom väldigt få människor. Men bara om det kom en enda människa så hade vi grupp. Vi ställde aldrig in gruppen. En gång var där bara en enda, nästa gång kanske tio.

Varifrån hämtade Tommy sin kunskap och sin övertygelse om att gå vidare?

Mycket av det som Tommy Flärd gjorde - uppenbarligen med framgång- är sådant som man inte "ska" göra. Den "saliga blandningen" leder mig till många funderingar om vad som hände inuti honom under de här åren. En del fick jag svar på men långt ifrån allt.

Det är många saker som sammanfaller i den här historien. Jag tycker om att överskrida gränser och håller mig inte gärna till de vanliga strukturerna. När jag läste psykologi var jag inte speciellt duktig på det här med terapi. Jag var väldigt dålig på rollspel och sånt där, jag tyckte inte alls det var kul. Jag tycker det är roligare att börja med ett kaos. Man vet aldrig hur det blir. I början kan det vara urdjävligt.

Men det är spännande och roligt att se vad som kommer ut ur det. Jag tycker om att ägna mig åt hopplösa människor, människor som har utsatts för orättvisa. Jag engagerar mig i människor som är nertrampade. Det här intresset finns inom mig själv.

Jag ville i mitt arbete på Enebacken visa föräldrarna att det fanns möjligheter för dem i deras liv. Att som tjänsteman inte bara trampa ner dem likt alla andra för att vara solidarisk med kollegerna och tala om att allt är "ditt eget fel".. Skapa andra öppningar som förhoppningsvis blir kvar på något sätt. Det exemplet jag tog tidigare är extremt - efter sju år..

- Du sa en gång att när du började med det här visste du inte vad du gjorde.

Jo, det sammanföll ju inte med läroböcker i psykologi eller liknande. Jag hade ju svårt att tänka mig målsättningen. Terapi eller vad fasen det var jag gjorde, det var ingenting sådant. Men när jag träffade Sven Hessle pratade jag mycket med honom. Han och Bengt Börjesson hade ju han en teroi för det här.

Sen har det kommit många böcker, både av Sven Hessle, Barbro Lennér-Axelsson och flera andra som handlar om "psykosocial behandling". Böcker och modeller som jag känner igen så mycket av och som jag faktiskt har arbetat efter. Så efteråt kan man ju hitta teorier och termer och allting.

- Men 1979 fanns det inte?

Inte som jag visste om i alla fall. Skå hade ju skrivit en hel del, Gustaf Jonsson t ex, men det var ändå inte tillämbart. Nej, jag kände inte till någonting. Jag gjorde bara vad jag tyckte verkade meningsfullt och riktigt.

Jag utgick från föräldrarna, vad de hade för problem, och vad de hade för behov. När man pratat med människorna om problemen så måste det bli de här lösningarna på något sätt. Om man följer folk i deras svårigheter och gör det utan att själv styra upp med förgjorda mallar och modeller så måste det bli användbart i slutändan.

Min tanke var ändå att det skulle bli bra, harmoniska människor som lever ett bra liv. Om man sen följer dom i den riktningen och försöker hjälpa till bör det fungera. För de har ju den viljan de också egentligen. Det blir många krokiga vägar dit men det finns vissa mönster. Det tycker jag att Lennér-Axelsson har formulerat så väl så jag behöver inga ytterligare teorier för det. Startar man sådana här grupper idag har man

den teoretiska modellen framför sig. Ändå är jag övertygad om att det är viktigt att man har en sådan öppen inställning som vi hade, även idag fast kanske i andra sammanhang. När de här modellerna som nu finns från Lennér-Axelsson, Hessle och alla andra har blivit standardiserade och har blivit de som man utgår ifrån - då blir de nog rigida och bromsande. Då måste det ju till en utveckling igen. När socialtjänsten utvecklats en tid fastnar den säkert i nya stela former. Man måste nog ha en sån här öppen inställning för att föra utvecklingen framåt.

För mig blev det så att när RFFR bildades och föräldragruppen började dala sen på Enebacken, då förlorade jag engagemang. Jag tappade den här kamplusten, jag ville förkovra mig, jag ville ha handledning av personal för att föra detta vidare etc. När något har blivit hävdvunnet och teoretiskt måste man vidare. När det blir en pendling från det strukturlösa till en konsolidering så kan man arbeta med det ett tag. Till sist blir det stelt, fast och rigid. Då måste man ta nästa språng liksom. Varje gång man tar ett nytt språng måste man vara helt öppen. Strukturlös inför allting.

Det sociala arbetet har inte att göra med vad man har för utbildning eller för funktion. Naturligtvis är det viktigt att man har kunskaper och att man har inflytande i övrigt, men det är de egna personliga egenskaperna som avgör. Man måste ha den här öppna inställningen. Jag tror t ex att många hade velat lägga struktur tidigt på en sån här grupp. Då hade man missat mycket.

Jag ser idag mina erfarenheter i ett vidare perspektiv. Här på Hindby finns också utsatta människor. Många som studsar ut ur behandlingen enligt reglerna som gäller. Det är ingen som lyssnar på dem. De är "inte behandlingsbara", de är "inte tillräckligt motiverade" etc. Det är också en grupp som jag tror man skulle kunna göra mycket för. Det var den gruppen som jag började med på Enebacken när det gällde barn. Det finns människor som både vill och kan repa sig men de passar inte in i de mallar som finns. De som passar in i organisationen blir rätt snabbt institutionaliserade. De andra - de många - är det ingen som bryr sig om. Om det hade varit som en privat verksamhet, där vi sålde grejor, då hade vi tagit reda på: "vad vill folk egentligen, vem vill köpa våra produkter?" Sedan hade vi ändrat produkten så att den blev attraktiv för de som skulle köpa den. Här är så stora grupper som faller ur. När man bygger upp ett behandlingshem frågar man ju inte missbrukarna: "Hur vill ni ha det?" Man har tänkt ut att "så här tror jag att det blir bra för de här människorna".

När det gäller barn som omhändertas har jag kommit lite ifrån det nu. Jag vet att man idag (1986, för:s anm) på Enebacken inte har en sådan föräldragrupp som jag ledde utan mera en konventionell, liknande en föräldragrupp på dagis. Men jag känner att vi hade gjort vårt på något sätt. Vi fyllde en funktion och den är inte aktuell längre. Jag

hade svårt efteråt att hitta en ny nisch, något nytt som kunde tända. Gå vidare.

De missförhållanden som fanns när vi startade de är undanröjda nu. Man bemöter föräldrarna idag på annat sätt. Därför får man hitta andra lösningar på de problem som finns nu. Det går inte att kopiera vad vi gjorde. Man får börja om från början och se vad man hittar. Hur bra modell man än har - med teori och metod - så har den sina nackdelar och begränsningar. Den stöter ut folk på något sätt. När modellen blir tillräckligt stark och många faller ut då får man börja på nästa steg. Ta fatt i och kritisera modellen och metoden. Så får man en slags ny modell. Sen får den visa vilka begränsningar den har och sen får man ta nästa.

Jag var med i ett viktigt skede av det sociala arbetets utveckling. Vad nästa blir vet jag inte. Jag ser saker och ting på ett annat sätt nu. Jag vill finnas med och se vad som är på gång här i vuxenvärlden, vara inne i hetluften. Mitt främsta intresse på Enebacken rörde dom som föll utanför. De som det gick bra för var inte så intressanta. Det är likadant för mig nu, här på Hindby.

Diskussion

Jämförelser social forskning - social praktik

Är det försvarbart att ens försöka göra jämförelser mellan "praktiken" och forskningen? Och att t o m ställa frågan om forskningen kan lära sig något metodmässigt från ett exempel på konkret socialt arbete - oavsett hur ovanligt exemplet är?

Varför inte? Socialt arbete som forskningsämne har vuxit fram ur en ganska färskt konstituerad professionell disciplin. Majoriteten forskarstuderande är gamla socialarbetare. Praktikens inflytande (och krav på inflytande) över forskningen i socialt arbete förefaller större än i många andra universitetsämnen.

En inte orimlig jämförelse är kopplingen forskning - teknologi. Brante (1984) menar att vetenskapen och teknologin alltid har levt i en slags symbios där de drar nytta av varandra. Vissa vetenskapsteoretiker (Staernberggruppen citerad av Brante, 1984) ser en tendens till sammansmältning. Joakim Israel skrev 1972 i en diskussion om det vetenskapliga språket att samhällsvetenskaperna alltid är en teknologi oavsett om forskarna vill ha det så eller ej.

Inom samhällsvetenskapen finns en skola - aktionsforskningen - som t o m vill sammansmälta forskning och socialt arbete. Detta verkar dock i praktiken ha skett på forskningens bekostnad och har snarast blivit synonymt med "förändringsarbete med forskarstöd" (Eliasson citerad i Hughes-Månsson, 1987).

Medicinen har lärt sig mycket av den praktik som kloka gubbar och häxor representerade påpekar Feyerabend (1977). Även om medicinen teoretiskt sett var "hypertrofisk" på 1600-talet var den hjälplös inför sjukdomar. Feyerabend konstaterar att vetenskapen överallt berikas av ovetenskapliga metoder och resultat. Vetenskapens egen praktik är m a o inte alls så renlärig som många vill göra gällande.

Att bli intresserad

Den egentliga grunden för forskningen är att det finns en person - ett subjekt - som vill veta mer om något än vad han/hon och andra verkar veta för tillfället. M a o en forskare som *vill* forska. Utgångspunkten är ofta någons förbryllelse och fascination över något oförklarligt eller problematiskt (Eliasson, 1987).

I den sociala forskningen växer forskningsfrågorna ofta fram ur den verklighet som

upplevs av aktörerna där, t ex socialarbetare och s k "klienter", personal och "kunder" i omsorgssektorn etc (ibid). Slumpen i kombinationen skeende-person spelar stor roll. Det är gissningsvis ofta en tillfällighet vilken forskare eller forskarstuderande som kommer i närmare kontakt med det oförklarliga. Vissa blir intresserade och fångslade medan andra inte skänker det en tanke.

Tommy Flårds möte med barnhemmets värld 1977, och med fadern som hade misshandlat sitt barn, hade med stor sannolikhet fått en annorlunda utgång för en annan nybakad psykolog. Tommy såg något som andra socialarbetare inte såg när han träffade föräldrarna, och - vilket är det centrala - han fångades av det. Han engagerades av något som "inte stämde" tillräckligt för bli nyfiken och sedan för att binda sig till ett långvarigt arbete.

För forskaren gäller liknande villkor. Eller som Eliasson säger i sin diskussion om forskningsetik:

Vi måste väl inte nödvändigtvis älska verkligheten som den är. Men vi behöver nyfikenheten och fascinationen inför den. Det är ändå den vi har att lära av och söka kunskap om (1987, s 11).

I Randy Shilts krönika över USA:s möte med AIDS-epidemin *And the band played on* (1988) finns en illustration på hur nyfikenheten kan begränsas av uppfattningar om vad som är "älskvärt" i verkligheten. Under flera år var det få forskare som intresserade sig för en begynnande oförklarlig och dödlig epidemi bland främst homosexuella män. De som gjorde det fick kollegiala råd att intressera sig för något mindre bisarrt än sjuka "bögar". Ett annat exempel är just föräldrar till omhändertagna barn. Deras öde var närmast okända i den svenska forskningen före Barn-i-kris-projektet (se Hessle, 1988).

Att börja i det okända

Arbetet med föräldrarna på Enebacken börjar mycket famlande för Tommy Flård. Han vet inte vad gruppen ska användas till, han vet länge efter starten inte ens vad den egentligen är. Den blir inte något han själv vill ha den till - slutligen förstår han att den är *ett forum*. M a o en plattform där föräldrarna får en röst och där de kan göra sina röster hörda. Tommy har kastat sig ut i någonting han inte från början vet hur han ska hantera och som han inte medvetet styr själv efter egna intressen. Han upptäcker det mesta "under resans gång". Men han var inte nollställd. I grunden fanns nyfikenheten och ett ställningstagande för föräldrarna. Han hade också någonstans ett antagande om "att det var lönt", att föräldrarna var istånd att förändra sitt liv till

något bättre både för sig själva och för sina barn.

Även vetenskapen bygger på olika antagande, på olika stipulationer. Israel (1972) menar att alla teorier är beroende av normativa antaganden. Dessa finns där under hela forskningsprocessen - även i datainsamlingen. Observationer görs utifrån en förförståelse, d v s forskaren är själv en del av problemet. Brantes doktorsavhandling (1980) behandlar bl a frågan om forskarens subjekt i en teori med flera nivåer. Han visar att forskaren finns i ett nätverk av socialt sammanhang och individuell historia. Våra bakgrunder skapar hela tiden gestalter av de data vi ser. "Fakta" är m a o beroende av de teorier vi har med oss. Elzinga talar om forskarens "yttre och inre styrfält" (1989)

Metoder i forskning är m a o inte avslusade. Forskningsinstrument (eller teknik) inbegriper per se vissa teoretiska och subjektiva antagande. "Dessa ligger helt enkelt förborgade i själva instrumentets konstruktion" (Hughes-Månsson, 1988, s 181).

Vetenskapsteoretikern Paul Feyerabend menar att det subjektiva i vetenskapen är en välsignelse man ska bejaka eftersom det för utvecklingen framåt. Idéer som vid en viss tid uppfattas som metafysiska har enligt Feyerabend en roll att förse vetenskapen med alternativ till de rådande dogmerna och spelar en avgörande roll för de framsteg som görs (1968, citerad i Israel, 1972). Han hänvisar också till kopernikanisterna och visar att de var tvungna att gissa och när de gjorde det kunde de endast "följa sina böjelser". Feyerabend drar i boken *Ned med metodologin* (1977) den hisnande slutsatsen:

Således är det tillrådligt att *alltid* (Feyerabends kursivering) låta sina böjelser gå emot förnuftet ty vetenskapen kan dra nytta av detta (ibid s 125).

När vägen är okänd

Om vi ska ta Feyerabend på allvar finns det tillfällen i forskningen där forskaren måste "känna sig fram", våga göra irrationella drag i arbetet utifrån hans/hennes subjektiva övertygelse, d v s göra det som "verkar rätt". Feyerabend menar t o m att det kan ge banbrytande resultat.

Forskaren har ibland dessutom inte mycket att välja på. En snabbt föränderlig verklighet låter sig ofta inte studeras med de metodverktyg forskaren har redo för tillfället. Forskaren får - precis som Tommy Flärd - acceptera att han/hon emellanåt inte vet vart vägen går men "att det verkar vara i rätt riktning". Det är en metod i sig att vara närvarande på resan, även om man inte har biljett med angiven destination.

Ett exempel från den sociala praktiken är reformeringen av omsorgerna om de psykiskt utvecklingsstörda. Karl Grunewald har vittnat om att han och hans förbundna i början inte ens hade *ett språk* som var användbart. De hade mycket lite föreställningar om det egentliga målet för vad som skulle bli en oerhört genomgripande förändringsprocess, utan man tog steg för steg. Begreppet "normalisering" - senare internationellt berömt - gavs i början innebörden att alla utvecklingsstörda i institutionsvård skulle ha en vägg att somna mot. Teorier och forskningsresultat att luta sig på saknades. Mycket av den forskning som fanns var traditionellt klassificerande - t ex om hur man skilde en debil från en imbecill. Kampen - det var en sådan - för kunskap, mot fördomar och ignorans fördes bokstavligt talat om kvadratmetrarna på institutionerna under flera år (Vinnerljung, 1990:1). Det bärande för Karl Grunewald och hans meningsfränder var partstagandet och en stark övertygelse om att en reformering *måste göras*.

Vissa - både forskare och författare - har drivit metoden om att "hoppa på tåget utan att veta var det går" till det extrema. Jacob Holdt, dansk fotograf, levde som resenär i USA under ett årtionde (främst 60-talet). Hans lät sig föras dit vinden blåste honom i form av bilar när han liftade och inbjudningar från de han träffade. Holdt sa ja tack till allt, t o m till låta sig passivt utnyttjas av homosexuella män. Detta sätt att se USA tog honom till fattiga svarta i sydstaterna som åt jord men även till USA:s rikaste familjer på östkusten. Överallt fotograferade han (filmerna köpte han för de få dollar han slet ihop på tillfälliga jobb). Han hade bokstavligt talat inte en blekaste aning om vad nästa dag skulle göra med honom och han avstod från att utnyttja möjligheterna att kontrollera sitt öde. Om USA visste han lite när han började sin resa. När Jacob Holdt slutligen återvände till Danmark hade han ett gigantiskt och unikt bildmaterial. Detta sattes samman i en 6 timmar lång diablids-show, ett gripande och märkligt vittnesbörd från ett besök i "en annorlunda verklighet" (ett urval av Holdts bilder finns i boken "Amerikanska bilder", 1978).

Erik Olsson (1987) använde sig under ett skede av sin forskning om förändringar i Blekinge-länets psykiatriorganisation av "korkguppningsmetoden". Han lät sig föras runt i organisationen av olika krafter han inte kunde identifiera med syften han inte kunde se. Olsson väntade på vad det skulle leda till istället för att låsa forskningen i några bestämda former på det stadium han befann sig.

Fysikerna David Bohm och F David Peat har skrivit en bok om kreativitet i vetenskapen (1990). I den upphåller de sig länge vid fallet Helen Keller - en sedan barndomen dövblind flicka som undervisades av Anne Sullivan. Från början var flickan närmast som "ett vilt djur", omöjligt att få någon som helst kontakt med. Men efter långt och tålmodigt arbete av Anne Sullivan lyckades de båda få en kommunikation. Det stora genombrottet kom när Helen Keller förstod att allting hade ett namn, en symbol. Vägen dit

gick inte genom teorier eller metoder utan genom ett starkt känslomässigt engagemang från Anne Sullivans sida där hon "kände sig fram" efter bästa förmåga i barnets oförståeliga värld. Sullivan fick efterhand en övertygelse - en fast och klar perception - att nyckeln till den dörr som skilde henne från Helen Keller låg just i symbolen.

Perspektivval

Tommy Flärds perspektiv innefattade en solidarisk inställning till föräldrarna - ett på den tiden mycket ovanligt ställningstagande inom barnvården. Forskarens perspektivval är avgörande för alla val han/hon gör inom sin forskning (Eliasson, 1987). I den symboliska interaktionismen och i etnografisk forskning är de studerades eget perspektiv det centrala för forskningen. Den teori som växer fram är ett resultat av forskarens involvering i en pågående social process (Hughes-Månsson, 1988). För att få denna kunskap från en autentisk social praxis måste forskaren "in i smeten". Han måste så långt som möjligt låta sig införas i och omslutas av den värld han studerar (Glaser & Strauss, 1968).

Många forskare och författare har överskridit skarpa sociala gränser i syfte att få kunskap genom egna erfarenheter. Howard Griffins bok "Black like me" (1960) är ett vittnesbörd från en vit man som med kemiska medel förvandlade sig till svart och reste runt i USA:s sydstater under en månad 1959. Ett företag som vid den tidpunkten krävde en god portion mod. Priset blev dyrt - Griffin dog i slutet på 70-talet efter långvariga plågor från följdverkningarna av de pigmentförändringsmedel han använde i stora doser. Andra exempel är Ted Connovers skildringar av sitt liv tillsammans med järnvägsluffare (1985) och med illegala immigranter i USA (1987).

Tommy Flärds deltagande i föräldragruppen och klientrörelsen gav honom problem med dubbla perspektiv och roller. De gränser han överskred genom att delta i skapandet av en ny klientrörelse ska inte underskattas. Han lät "låna ut sig" för en god sak men bibehöll sina förpliktelser mot den funktion han hade vilket innebar att ibland gå emot föräldrarna t ex genom intyg som låg till grund för omhändertagande av deras barn. Han förlorade m a o inte sin identitet som socialarbetare. Solidariteten med de odiskutabelt svaga föräldrarna var uppenbarligen inte oreflekterad (Eliasson, 1987). Men "grundtonen" påminner om Uffe Juul Jensens påstående: människan som kollektiv varelse är ett *faktum*. Vi är alla är beroende av andra för att bli till dem vi är och har därmed också ett delat ansvar för varandra (citerad i Eliasson, 1987).

Att människor i grund och botten är mer lika än olika, mer nära varandra än avlägsna, illustreras i en reseberättelse från 1300-talet: "Ibn Battutta: Islams vandringsman"

(1990). Ibn Battutta var en arab från Tanger i nuvarande Marocko som för 650 år sedan besökte de flesta hörn i den då kända världen. Han reste 12.000 mil under nästan 30 år. I Ibn Battuttas beskrivningar av sina upplevelser framgår att han tänkte och kände ungefär på samma sätt som vi (svenskar) gör idag. Likheterna överskrider m a o nationalitet, kultur och t o m tid (Vinnerljung, 1990:2).

Konsekvenser av perspektivvalet

Ett synsätt på svaga grupper som innefattar solidaritet får konsekvenser för sättet man forskar. Istället för att klassificera och etikettera människor, i syfte att identifiera och/eller mäta deras svagheter, studeras livsvillkoren ur "de svaga gruppernas" eget perspektiv. Forskarens inriktning blir då att samla bilder från de berörda egen erfarenhet. Han/hon anstänger sig för att t ex blottlägga de normer, motsättningar och konflikter som är en del av människornas livsbetingelser (Eliasson, 1987; Hughes-Månsson, 1988). I perspektivet finns ofta även ett partstagande. Forskaren väljer sida, förhoppningsvis med rejäla doser av både nyfikenhet och skepsis, när han dokumenterar och synliggör människornas egna erfarenheter.

Tommy Flårds arbete med föräldragruppen innehöll ett partstagande. Föräldrarna som grupp synliggjordes och de fick en röst på ett värdigt sätt. Deras erfarenheter blev tillgängliga för många genom tidningsartiklar, radio-program, möten med politiker m m. Motsättningar och konflikter mellan föräldrarna och främst socialarbetarna lades i dagen. Bakgrunden till barnhemsplaceringen var en process med felsökeri. Men detta felsökeri bröts av Tommys förhållningssätt och av hans nyfikenhet.

Jag har personligen mött flera av "Tommys föräldrar". De talade om Tommy på ett sätt klienter mycket sällan talar om socialarbetare. En slags lågmäld respekt, oreserverad, lik den man har för en duktig hantverkare eller kollega. Föräldrarna verkade vara övertygade - på ett självklart sätt - att han stod på deras sida.

Brott mot normer

Eliasson (1987) fastslår att forskaren aldrig kommer förbi frågan om vem han tjänar. De metoder forskaren använder bestäms av de fenomen han väljer att studera och de frågor han vill ha svar på. Ibland tvingas forskaren bryta mot vedertagna regler och normer i sitt metodval. Feyerabend förpråkar brott mot de normer som gäller för skräpet, en "metodologisk anarkism" (Feyerabend, 1977). Detta är inte alltid så lätt. Brante (1984) pekar på att vetenskapsmännen är en egen grupp (han citerar här Kuhn) med egna

normer, förebilder och lojaliteter eller investerat anseende (commitment). De - liksom alla - styrs av ett antal socialpsykologiska faktorer.

Tommy Flärd valde att gå sin egen väg och bröt mot grupplöjaler och mot själva tidsandan (som delvis verkar kvarstå, se t ex Vinnerljung, 1989), mot vedertagna informella och t o m formella regler. Utan förebilder dessutom. Han hamnade i en mycket utsatt position med otaliga konflikter och mycket ifrågasättanden från sina kollegor. Utan teorier och metodverktyg (förutom kaffe och goda smörgåsar) gick han ändå vidare utifrån en övertygelse att "det måste bli bra om man gör så här".

Här finns lärdom att ta vara på. Mod, egensinnighet och övertygelse är personliga verktyg som inte kan ersättas av annat. Det bör rimligen gälla även för forskaren. Inte bara inför vad som ska studeras utan även i val av metod och i tolkningen av det man ser.

Förutsättningslöst från kaos

Tillbaka till det "kaos" och den förutsättningslöshet som präglade Tommys arbete. Hans egna ord:

Jag tycker det är roligare att börja med kaos. Man vet aldrig hur det blir. I början kan det vara urjävligt. Men det är spännande att se vad som kommer ur det.

En lustfylld fascination inför det okända och inför allt som kan "komma ut" ur kaoset. Glaser och Strauss förmedlar samma anda i ett kapitel om forskning genom biblioteks-källor:

When someone stands in the library stacks he is, metaphorically, surrounded by voices begging to be heard (Glaser & Strauss, 1967 s 163).

Tommy talade i intervjun om strukturlöshet, om att vara helt öppen när man börjar. Skrota alla gamla modeller som uppenbarligen inte fungerar eftersom många stöts ut, d v s inte ryms inom teorin. Parallellerna till forskningen är närliggande. Feyerabend (1977) menar att alla teorier är inkonsistenta och har luckor där forskaren tvingas "skarva" genom att tillgripa ad hoc hypoteser som får gälla tills vidare. En slags finstilt rader. Brante (1984) skriver att hjälphypotesernas funktion är att rädda teorin. Ofta måste hjälphypoteserna omformas kontinuerligt. Feyerabend försvarar ad-hoc hypoteserna eftersom de är något nytt och bidrar till att forskningen bibehåller kän-

lorna av frihet, spänning och framåtskridande. Nya teorier kan av samma skäl med rätta försvaras med irrationella medel, t o m genom blind tro. Han pekar på flera exempel där genombrytande framsteg inte har gjorts via en strikt vetenskapligt teoretisk utveckling utan genom erfarenheter som inte passar in i det då dominerande vetenskapliga synsättet. Feyerabend jublar över dessa avvikelser och över kaos ty de är framåtskridandets förutsättningar. Hans berömda uppmaning till en anarkism i metodologin motiveras med att denna anarkism är inte bara möjlig utan nödvändig om det ska bli några framsteg i forskningen.

Utifrån de uppenbara otillräckligheter som finns i traditionella modeller för socialt arbete väljer Tommy att börja förutsättningslöst och se var det tar honom. Han bryter med de teorier och den ideologi som präglade barnavården i slutet av 70-talet. Det var ett stort steg för en nyutexaminerad psykolog som "inte var speciellt duktig på det här med terapi". Tommy Flärd var självfallet långt ifrån förutsättningslös när han träffade föräldrarna, men han ansträngde sig rejält för att gruppen skulle utvecklas utan en av honom pålagd struktur eller t o m målsättning. Han lyckades i sitt uppsåt - resultatet är både märkligt och ytterligt tankeväckande för barnavårdsarbetet.

Rosmari Eliasson (1987, s 31) illustrerar den intellektuella formateringens roll genom frågan: "Om vi som forskare gick helt förutsättningslösa - utan världsbild - till verket, vad skulle vi då bli förvånade och undrande över? Allt eller intet?" Den totala nollställningen är uppenbarligen en illusion. I en uppsats av Marta Szebehely (1990) konstateras detta och istället föreslås idealet "maximal nyfikenhet". Men det är önskvärt att forskaren *försöker* att börja förutsättningslöst, enligt företrädarna för Grounded Theory-skolan (Glaser & Strauss, 1967; Turner, 1981; Charmaz, 1988 citerad i Szebehely, 1990; Starrin m fl, 1984; d o) och låta en kreativ tolkning av data bära fram forskaren till en ny teori. Vissa kritiker menar att forskaren ska sträva mot medvetenhet om sina subjektiva antagande om världen, människan, forskningsområdet etc istället för futila försök att radera ut sin subjektivism (Elzinga, 1989; Szebehely, 1990; Ekervald & Johansson, 1989 citerad i Szebehely).

Kreativitet och forskningsprocess i Grounded Theory

I Grounded Theorys genereras en teori från de data som används i forskningen. Begrepp och hypoteser utvecklas systematiskt utifrån forskarens data i en forskningsprocess. Från början finns endast data och viljan hos forskaren att låta sig sväljas av dessa data för att få en egen förståelse för sammanhangen som döljs bland dem (Glaser & Strauss, 1967; Turner, 1981). Utan att närmare gå in på hur detta går till kan man notera Glaser & Strauss' samt Turners starka betoning av begreppet *kreativitet* i arbe-

tet. Turner menar att metoden uppmuntrar forskaren att använda sig av "sin kreativa intelligens till fullo" (Turner, 1981, s 225) och att gå direkt på den kreativa delen av forskningsprocessen (ibid, s 227).

Kreativiteten omfattar främst forskarens förmågan att "locka ut" materialets dolda egenskaper (ibid, s 228). Detta sker bl a med hjälp hans undermedvetna perception. Forskarens känslighet och perceptionsförmåga är "the root sources.." för de "insikter" som leder till utvecklandet av en teori (Glaser & Strauss s 251). Här har forskaren hjälp även av sina vardagserfarenheter (ibid). Turner och Glaser talar om en "drugless trip" där idéerna flyter fram genom insikter (Turner, 1981; Glaser, 1968 citerad i Turner).

Hur sker då detta? Woods (1989, s 86) menar att kreativitet är "the ability to perceive interconnections and associations among the data..". Bohm och Peat (1990 s 109) pekar på att ordet *intelligens* har sina latinska rötter ordet *intelligere* vilket betyder "att samla in mellan", dvs den mentala förmågan att förnimma det som finns mellan data (mellan raderna) och att skapa nya kategorier av dessa data. Detta sker i "sinnets fria lek" (ibid s 198). Vi börjar här få en aning om Bohms och Peats bild av vad kreativitet är, även om de skyndsamt slår fast:

Det är alltså möjligt att någonting kan sägas om kreativiteten, under förutsättning att vi inser att vad vi än säger att den är, så är den något mer och något annorlunda. på så sätt fungerar varje diskussion om kreativiteten som en utgångspunkt snarare än som ett slutgiltigt uttalande om 'det som är'" (ibid s 207).

Bohm och Peat utgår ifrån metaforen som det viktigaste metodologiska verktyget för vetenskapen. De menar att "metaforisk perception" i själva verket är grundläggande för all vetenskap och inbegriper att man för samman tidigare oförenliga idéer på ett radikalt nytt sätt (ibid, s 40). Processen är här jämförbar med skrivande av poesi. Författarna ger flera exempel på metaforiska språng hos vetenskap som sett samband med vardagliga skeenden och ting (det klassiska är Newton och äpplet). För att kunna förnimma dessa metaforer krävs en stor portion känslighet och intuition. Bohm berättar att under hans studenttid (samma tid som kärnfysikern Bohr verkade) ansåg de flesta fysiker sinnlig eller intuitiv uppfattningsförmåga vara den främsta egenskapen hos en vetenskapsman.

Summering

Praktik och forskning är arenor för två skilda aktiviteter. Inget exempel från den ena

arenan kan tjäna som *ideal* för den andra. Men historien om Tommy Flärd och Enebacksföräldrarna är ändå värd att snegla på för forskningen. Här finns tankeväckande lärdomar att dra.

Den första är egentligen en fråga: vad är det som gör att en forskare/praktiker fångas av ett problem som lämnar den andre kallsinnig? Utgången av mötet mellan "verkligheten" och forskaren är en ödesstund. Exemplet visar också att *nyfikenhet, perspektivval, partstagande och engagemang* är mer än bara begrepp i Rosmari Eliassons böcker.

Bohm och Peat m fl pekar på andra viktiga personliga egenskaper hos forskaren. Känslighet, intuition och successiva insikter är i realiteten forskningsverktyg - samma hjälpmedel som Tommy Flärd bar med sig till föräldragruppen. Lyhördhet inför nya vägar som öppnades, vakenhet inför möjligheten att föräldrarna organiserade sig som politisk grupp, öppenhet och strukturlöshet inför det som växte fram samt vilja och förmåga att stå ut i detta kaos.

Det centrala i berättelsen är nog just villigheten att börja i det okända och låta sig föras med av händelser utan strävan att kontrollera eller ordna. Bara "följa med" i en riktning som "verkar rätt". Vilket gav Tommy Flärd både resultat och erfarenheter som han sannolikt aldrig hade fått på annat sätt. Jag har med hjälp av bl a Bohm & Peat, Feyerabend och Grounded Theory försökt illustrera att även forskaren kan göra så (ibland, inte alltid). Det sker sannolikt betydligt oftare än vad som framkommer i böckerna. Exempelvis händer det att forskare i efterhand modifierar sina ursprungliga formuleringar om syfte och metod, istället för att beskriva vad som faktiskt har skett i forskningsprocessen.

Var tar då oss dessa lärdomar? Svaret är förstås "*vet inte*" - fast i en positiv bemärkelse. Det förhållningssätt som präglade Tommy Flärd kan leda forskaren till just det han/hon inte visste tidigare, in i det okända för att där uppmärksamma nya aspekter av verkligheten, nya skeenden och låta sig fångas av dem. Och framför allt - till att ge sig i kast med det som är obekant även när frågorna och forskningsmetoderna bara är frågetecken. Genom att lita till sina böjelser, sin intuition kan forskaren utveckla nya frågor, nya verktyg och t o m utveckla sig själv under forskningsprocessens gång.

Terry Williams, sociolog - bland unga kokainhandlare och crackrökare i New York

Terry Williams tog sin doktorsexamen vid City University of New York (CUNY), New York City's offentligt ägda universitet. Han är känd för sin etnografiska forskning om människor i "utanförskap" och är författare till bl a *The Cocaine Kids* (1989) och *Crackhouse* (1992). Böckerna är resultatet av två fyra år långa deltagande-studier, dels av tonåriga narkotikahandlare (*The Cocaine Kids*), dels av crackmissbrukare (*Crackhouse*). Dr Williams är f n forskare vid New School for Social Research i New York City.

Först presenteras hans *The Cocaine Kids* (1989) och *Crackhouse* (1991), två böcker som gjort honom känd i USA vida utanför forskarkretsar (böckerna finns troligtvis inte i en vanlig svensk bokhandel men kan beställas). Därefter följer en intervju med Dr Williams från hösten 1992. Den publiceras på engelska, utan kommentarer eftersom dessa vore överflödiga. Terry Williams talar bäst med egen stämma - genom intervjun och sina böcker.

Cocaine Kids

En dag på kontoret ("la oficina"): Telefonen ringer oupphörligen. Några minuter efter varje samtal annonserar ringklockan utanför stäldörren en ny kund. I lokalen finns tre "kontorister". En revolverbeväpnad dörrvakt öppnar och en "försäljare" tar emot beställningen samt kommer överens om priset. Chefen, eller "mannen bakom vågen" som han kallas här, plockar fram varorna. Han fattar beslut om eventuell kundkredit och avgör när dagspriset ska höjas eller sänkas. Kontoret är öppet sex dagar i veckan, affärs-tiden 13.00-05.00. Platsen är Washington Heights i New York. Affärsidén är pålitlig handel med kokain. Omsättningen kan uppgå till 1-2 miljoner kronor/vecka. Åldern på de framgångsrika affärsmännen, som arbetar i team, är 14-18 år.

Denna värld - som verkar hämtad från en slags social science-fiction film - beskrivs i boken "The Cocaine Kids" (1989). Under fyra år följde Terry Williams en knarkliga betående av åtta ungdomar i deras egen miljö. Han var med dem på gatorna "kontoret", diskotek, i deras hem och på familjekalas. De tog honom till kokain-barer och till "crack-houses" som växte fram i New Yorks fattiga områden under senare delen av 80-talet. Platser där tonåringar rökte crack flera dagar i sträck utan att lämna lokalen (upplevelserna därifrån blev en egen bok). Resultatet är ett märkvärdigt vittnesmål om en verklighet som få känner till och ännu färre vill höra talas om. Williams skildrar

tonåringarnas avancerade knarkhandel *inifrån* och försöker se deras värld som ungdomarnas uppfattar den. Boken är redan en klassiker.

Terry Williams tillhör en sociologisk tradition med rötter i den s k Chicagoskolan, där målet för forskningen - s k etnografisk forskning - är att förstå verkligheten man undersöker. Forskarens roll är studera människors verklighet utifrån deras villkor, att förmedla deras egna berättelser. Enda sättet att få denna kunskap är att närvara och delta i de studerades dagliga liv. En medverkan som självfallet har gränser. Williams var inte medhjälpare i narkotikahandlingen och använde aldrig själv kokain.

Narkotika för 750 miljarder kronor/år

Kokainhandeln i USA tros omsätta 100 miljarder dollar/år. Ofattbara summor i en illegal ekonomisk sektor som även har en stark påverkan - och lockelse - på den lagliga affärsvärlden. Drogen *kokain* utvinnes av bladen från koka-busken i syd-Amerika och har pulver- eller kristallkonstistens. I gatuförsäljningen är det rena kokainet uppblandat med bl a mjölk- el druvsocker. Vanligast vid bruk/missbruk är att dra in pulvret i näsan, t ex genom en rullad sedel. *Crack* skapas genom att koka kokain till en vit massa, s k freebase. Missbrukarna själva är noga med att skilja freebase från crack - det senare är utspätt med all sköns smörja, bl a bakpulver. I vardagligt tal kallas dock alla former av kokad kokain crack. Skärvor från den stelnade, vitaktiga, kakan röks sedan i glaspipor. När pastan röks "smäller" det i pipan - därav namnet crack (crack: engelska för spricka, smälla; med en smäll). Berusningen är mycket kort - kanske som mest 20 minuter. Sedan vill rökaren ha mer och en kraftigare "high". I de fattiga stadsdelarna ersattes snusandet av kokain mer och mer av en nästan epidemisk crackrökning under slutet av 80-talet.

Det är ett föränderligt och snabbt liv Williams beskriver. Han rör sig i en värld där 16-åringar köper en ny "Baby-Benz" (Mercedes 190E) eller BMW kontant under goda tider men blir reducerade till springpojkar när de tappat sina kunder efter en polisrazzia. Bakom ungdomarna finns grossisten - också han en tonåring - och högst upp i hierarkin den colombianske importören. I botten på stegen väntar en rad springpojkar, 8-14 år. De flesta i den affärskedja som Terry Williams beskriver har samma etniska bakgrund med rötter i Dominikanska republiken. När något går rejält snett skickas ungdomarna tillbaka till släktingar på den västindiska ön för vila och säkerhet.

Avancerad handel med tung narkotika som helt sköts av tonåringar. För oss svenskar är det ofattbart. Våra föreställningar om "omogna ungdomar" faller platt till marken när Williams visar att ungdomarna är oerhört kompetenta i sin verksamhet. De rekryteras

tidigt och kan redan i 14-15 årsåldern anförtros med uppgifter där 10- och t o m 100-tusentals kronor är i vågskålen. För importören är de förstklassiga partners, mer pålitliga och driftiga än äldre "kollegor". De agerar på en marknad där en stor trogen kundkrets och ett renommé för goda produkter är förutsättningar för att nå framgång i en hård konkurrenssituation. En marknad med dagspriser, vinstmarginaler, svinn och kundfordringar likt annat affärsliv.

Ungdomar i narkotikahandeln är ingen nyhet i New York. För 20 år sedan antogs den s k Rockefeller-lagen som stipulerar obligatoriskt fängelsestraff för alla över 18 år som etappas med innehav av "tung" narkotika. Det ledde till att narkotikaligorna började använda ungdomar som kurirer och till handel på gatunivån. Men det var först med kokainet, och sedan crack, som tonåringarna kom att dominera hanteringen i nästan alla led.

Söker respekt och delaktighet

Men vad är det som driver unga människor, flera fortfarande i skolåldern, till en farlig och olaglig daglig verksamhet? Är det deras eget missbruk eller de snabba pengarna? Williams har sett djupare än så och hans förklaringar är präglade av den mellanmänskliga förståelse han fick efter flera år med ungdomarna. För - som Williams visar med skärpa - visst är pengarna och knarket i sig delvis lön för mödan. Men bakom finns en stark motivationskraft att visa familjen och andra att man faktiskt duger till någonting. Ungdomarna vill ha respekt från sin omgivning. De vill ha del av välfärden, ha status och prestige. Mål som de har mycket små möjligheter att nå i den lagliga ekonomin där de är utestängda.

- *Man måste se ungdomarnas narkotikahantering utifrån de värderingar som finns i samhället omkring dem*, säger Williams på en narkotikakonferens i Stockholm, april 1990.

- *I USA finns dessutom en gammal tradition att vägen till framgång och rikedom börjar med olagliga affärer...*

Ungdomarnas handlingar ska också ses mot bakgrund av de livsvillkor som gäller för fattiga icke-vita ungdomar i USA:s storstäder. När Reagan tillträdde skrotades snabbt beredskapsarbeten och andra insatser avsedda att motverka arbetslösheten i fattiga bostadsområdena. Vägarna till framgång i den lagliga ekonomin reducerades radikalt. Däremot fanns en expansiv olaglig sektor, baserad på kokainet, som erbjöd "jobb".

I ungdomarnas etniska omgivning är dessutom inställningen till kokain ambivalent. Flera av "the kids" har släktingar inom narkotikahandeln. I det spansktalande bostadsområdet där de bor finns t o m en slags stolthet över att något latinamerikanskt har blivit en succé i USA. Varken det spanska språket eller spansk musik har haft några större framgångar. Däremot har kokainet besekrat Amerika.

Williams syfte är att sätta ljuset på ett stort och komplext socialt problem utan att göra om tonåringarna till stereotyper. Hans mål var kunskap om deras vardagsliv. Han ville förstå. Ungdomarna har helt uppenbart tagit hans intresse för vad det vad, genuint, medmänskligt.

- Jo, det finns våld och död på gatorna. Men där finns också ungdomar som kämpar i en värld få bryr sig om att försöka förstå och som många önskar skulle försvinna. De dras dit på grund av möjligheterna som erbjuds. De är villiga att riskera livet för att nå inflytande, prestige och rikedom - mål som dominerar de vuxnas värld.

Hur gick det då för ungdomarna? När Williams lämnade dem hade sex av de åtta gett upp kokainhandeln. Skälen var samma som får andra att sluta riskabla arbeten - fru, barn, önskemål och möjlighet till lugnare jobb eller utbildning. En i gänget fortsatte och avancerade till "bakom vägen" i Bronx, den värsta stadsdelen i New York. Chillie - den åttonde teammedlemmen - rånades och fick en pistolkula i magen. Han överlevde men blev aldrig återställd nog att klara den hektiska narkotikahandeln och blev hemsänd av släkten till Dominikanska republiken.

I Stockholm fick Williams den typiskt svenska frågan om hur drogproblemen "kan lösas". Hans svar speglar det förhållningssätt som präglar hans böcker:

- Vi måste börja tro på människor igen och inte se dem som främmande och olika oss själva.

Crackhouse

I en ny djupstudie - Crackhouse (1992) - går Williams ännu längre ner i drogvärlden. Under fyra år följde han vardagslivet för människorna i ett av New Yorks många crackhouse. Det är detaljerade bilder från en egendomlig värld med sin egen rationalitet, sin egen gemenskap. En vardag som styrs av människors besatthet att ständigt skaffa mer, att ständigt röka mer crack.

Ett crackhouse är helt enkelt en lägenhet eller ett hus där man rökar crack. Någon försäljning förekommer inte eftersom det är för riskfyllt. Det kostar inget att röka crack där förutom att alla förväntas skaffa drogen och dela. Det crackhouse som Williams besöker regelbundet under fyra år är en lägenhet i stadsdelen Spanish Harlem. Våningen tillhör ett par men befolkas av 8-10 människor som är där så ofta som de kan. Vilket i klartext är alltid förutom när de är ute och skaffar mer crack eller pengar till crack. Mannen, Headache, är ensam vit i "familjen". De andra är svarta eller puertoricaner. Flera har en klassisk trasproletär bakgrund - båda föräldrarna missbrukare och kriminella - men inte alla. Headache är drygt 40, kommer från en rik familj och var för några år sedan stjärnförsäljare för ett stort företag med fet lön och stort omkostnadskonto. Tiger är en 60-årig f d proffsboxare och busschaufför. Han kom av en tillfällighet och stannade i tre år. Tillgång till unga villiga flickor i kombination med drogen blev hans öde. Några i gruppen är tonårsflickor, redan med mångårig vana av crack. Shayna, 19, har en 6-årig son som hennes mor tar hand om. Hon drömmer om ta barnet till sig igen och börja ett nytt liv hos släktingar i den amerikanska södern.

På barerna i kvarteren utanför lägenheten sitter 40-åriga f d kokainhandlare och dricker dyr, importerad öl. De har pensionerat sig och knarkvinsterna har investerats i små affärer eller i svarttaxi. Männen, som tillhör "respektabla" kokain-familjer, klagar på ungdomens förfall. - När vi sålde kokain gick det snyggt till. Tjänade pengar som vi gjorde något vettigt med. Crackfolket både säljer och röker skiten på gatan - var som helst.

Egen kultur, eget språk, egna ritualer

Crackkulturen har ett eget språk, hämtat från tv-serien Star Trek. Rymdskeppet Enterprise' andre officerare, Mr Scott, har blivit en synonym för crack. Att "hälsa på Scotty" är det samma som att bli hög på crack. Att gå på en "mission" (ung uppdrag) är att skaffa crack. Ibland förrirrar man sig på en "mission" och hittar inte tillbaka till lägenheten på en vecka. Någon med crack kom emellan. Men de andra i crackhuset har då för längesen glömt när och varför personen försvann. Det har röckts många pipor sedan dess.

Sex i samband med rökningen är vanligt, oftast oengagerat och som en slags förlängning av berusningen. Dock inte "riktiga" samlag - det är för jobbigt - utan nästan uteslutande genom att kvinnorna suger männen. Vilket också är kvinnans betalning för drogen. Männen värderar de unga flickorna efter deras förmåga att utföra god oralsex.

Crack och sex (underordnat drogen i betydelse) i korta intervaller om och om igen fyller dagen tills det inte finns mer crack eller man blir uttröttad. Berusningen blir det enda meningsfulla för crackrökarna, allt annat verkar irrelevant. Undantag i gruppen är två yngre män från dominikanska familjer som förutom att röka även säljer crack för att tjäna pengar, som de sedan ska investera. De andra säljer för att få mer pengar till mer crack.

Betänk de 150.000 personer som enligt New York-polisens uppskattning dagligen är involverade i stadens crackhandel. Här finns många av statistikens arbetslösa svarta och puertoricaner (60% arbetslöshet bland svarta ungdomar). Ett fåtal för vinsterna från crackhandeln vidare till lagliga företag och följer därigenom en gammal amerikansk tradition. Men det röks mer än investeras. En liten bit crack kostar omkring 5 dollar. Genom "produktutvecklingen" förvandlades den dyra överklassdrogen kokain till överkomligt knark för de unga i ghetton. Crack blev en pervers succé och dominerade snart livet för många av de permanent fattiga, både i New York och andra storstäder i USA. Idag sprids det till mindre städer av Helsingborgs och Sundsvalls storlek. Även där finns unga marginaliserade som saknar både jobb och hopp. Dessutom är crack oerhört vanebildande. Williams beskrivningar av vardagslivet är bilder av oföränderlig besatthet. En mental glaskupa som bara öppnas av ansträngningar att skaffa mer crack.

Crack finns idag i det kontinentala Europa och är på väg att bli en etablerad del av underground-ekonomin i vissa städer. Flera röster på båda sidor av Atlanten har höjts för att legalisera narkotika (i Sverige av moderaternas studentordförande). Williams fick frågan på konferensen i Stockholm 1990. Hans avvisande var totalt. *-Inte efter allt jag sett i New Yorks crackhouses.* Det är inte utan anledning *Crackhouse* har undertiteln "Notes from the end of the line", d v s "anteckningar från ändstationen".

Sverige har under lång tid saknat jämförbar forskning. Räkningar av missbrukare, "lösningar" av olika socialingenjörer o s v har dominerat. Ensamt undantag var länge rättssociologen Johnny Kalderstam, vars doktorsavhandling 1979 om Malmömissbrukare av många har betraktats som akademisk kuriositet. Men idag anses frågorna om hur missbrukarna tänker, lever etc som angelägna. Forskningsfältet har blivit "hedervärt". Bengt Svensson vid Socialhögskolan i Lund har under flera år följt en grupp "narkotikaanvändare" i Malmö i syfte att begripa deras vardagsliv. Hollands socialdepartement konstaterade i ett paper 1991¹ att kvalitativa fältstudier - liknande Terry Williams och

¹ *The drugabuse situation in the Netherlands*, september 1991 version. Ministry of Welfare, Health and Cultural Affairs and Ministry of Justice, Rijswijk (stencil).

Bengt Svenssons forskning - har haft stort inflytande på landets narkotikapolitik. Men nämner bl a flera studier om "missbrukarkarriärer" och forskning om missbrukares "ekonomiska beteende" som betydelsefulla.

Terry Williams har redan band till Sverige. CUNY - universitetet i New York där han tog sin doktorsgrad och som årligen producerar mycket etnografisk forskning - har ett etablerat samarbete med Socialhögskolan i Lund. Men hitills har inget svenskt förlag översatt hans verk, trots att Williams har uppmärksammats av flera svenska tidningar. Den som vill läsa Terry Williams behöver inte vänta på översättningar. Alla med en hyfsad läsförståelse i engelska klarar både *The Cocaine Kids* och *Crackhouse*. Innehållet (och ett slanglexikon i slutet) bär läsaren förbi svårigheter med glosor. Terry Williams skildringar överskrider de gränser som finns mellan USA och Sverige - språkliga, kulturella, politiska etc. Kvar blir det allmängiltiga, det medmänskliga.

Terry Williams: *The Cocaine Kids*.

New York: Addison-Wesley Publishing Co, 1989.

Crackhouse. Notes from the end of the line.

New York: Addison-Wesley Publishing Co, 1992.

Intervju med dr Terry Williams

Terry Williams är sociolog och tog sin doktorsexamen vid City University of New York (CUNY), New Yorks City's offentligt ägda universitet. Han är känd för sin etnografiska forskning om människor i "utanförskap" och är författare till bl a *The Cocaine Kids* (1989) och *Crackhouse* (1992). Böckerna är resultatet av två fyra år långa deltagandestudier, dels av tonåriga narkotikahandlare (*The Cocaine Kids*), dels av crackmissbrukare (*Crackhouse*). Dr Williams är f n forskare vid New School for Social Research i New York City.

Intervjun gjordes på dr Williams kontor i Greenwich Village den 10:e oktober 1992, några veckor före Bill Clintons seger i presidentvalet. Opinionsundersökningarna visade på en klar ledning för Clinton. Alla talade om "förändringar" och *hoppades*. Hos många märktes en stark entusiasm. Terry Williams förväntningar var mer försiktiga än de flestas.

Could you give us a background picture of how ethnography has come to play such a prominent role in CUNY'S social research? And how did you get into this kind of research?

- The first question is too tough for me to answer. But as it relates to me over the last 12, actually the last 20 years, I can be more specific. Remember, the CUNY graduate school is a relatively new entity. It's not even 30 years old. Most of the faculty people came out of Columbia University. They had a few from Harvard and a few people from University of Chicago. William Kornblum - who is a colleague of mine - came out of University of Chicago and as a young graduate student he got deep into the tradition of ethnographic research. Because of course University of Chicago was the preeminent place where all this was happening with Robert Park, Burgess, St Clair Drake and Thomas.

Kornblum came out of that tradition and as a graduate student of his I got very interested - without actually knowing where ethnography fitted into my own work. I was doing ethnography. I was not defining it as ethnography but I was doing it as a graduate student. But I needed to hone down my skills, to make this craft work. Kornblum

helped me do that. I was doing research on prisoners, on drug users, on people for the most part on the margin and I wanted to have a kind of personal approach to this. Most of my friends were doing survey research because they were influenced by this flood of scholars from Columbia University like Lazarsfeld and Stouffer, who have a mathematical approach and try to make social research into a "science". All moving away from "advanced journalism" which was what they called ethnography. But I was very interested in this approach because it was a kind of phenomenological approach that let me see the world as other folk see it. This was very appealing to me because I felt that in order to understand how people define their situation, it was best that I got as close as I could to that definition. That meant that I wanted to turn - or to transform - discourse into text. I wanted to transform experience into text. And ethnography allowed me to do that.

So working with Kornblum I sort of developed a method - or used an old method adding elements to make it as full as possible, to be able to go beyond the descriptive account of something. I wanted to put in a kind of economic component, a political component, a cultural component and eventually an intellectual one and then try to make all of this come together as a holistic look at the world. Kornblum was the person that could help me do that and he had all these students who were doing the same thing. He was training us all to do the same thing.

You have chosen to study very difficult phenonema, and as in Crackhouse, people who had lives it must have been painful to witness. Why did your walk this road and how has it affected you - as a researcher and as a human being?

- Doing social research in New York - doing research *period* - one has to sort of carve out a niche to be somewhat unique in this business. At the time, there were very few sociologists interested in ethnography - ethnography was really dying - and very few who were interested in the urban social world, in all those people that I saw and who I felt needed to have a voice. There were very few sociologists interested in e.g. teenagers. They were afraid of teenagers and of exploring the teenage world. It was considered very hazardous, very unpredictable and they felt 'I'm not going to risk all this for a phd, getting involved in a world where I have no control'. So scholars, young phd:s emerging from graduate schools and students in graduate schools wanted to go into a safer enviroment so they did not choose research but the teaching part of university. I took the research route because I wanted to make a name for myself.

This is where it becomes very personal and almost selfish but this is the way you have to think in this business. I had to carve out a niche where I felt that I could do well, where I could develop my craft as a writer since I was more interested in being a writer than being a sociologist. I was more interested in being a novelist than being an ethnomethodologist. I thought that this would be the way to collect stories - lifestories - to build my craft as a writer and to develop as a scholar all at the same time, weaving a kind of humanistic thread through all of this. Because my feelings for people, my sense that people - particular people from what is called 'the popular classes' - were getting a raw deal in this country (and have been getting a raw deal for a very long time) made it impossible to eradicate my own personal history and the history of black, latino and poor folk from my own world. I wanted to always have this kind of connection, that kind of liknage. So I saw it necessary to be a researcher in populations that were hard to reach or who society did not want to reach. I saw it important to stay at this phenomenological level, seeing the world as other people see it. Between those two things this became the story of my life. Teenagers, immigrant groups, migrant groups, folk from the popular classes, drugs, violence - these are things that drive human emotions. If I'm going to be connected with something, why not being connected to something that drives human emotions, that will make these issues stand out loud in your imagination? These are the things that we are interested in and I wanted to go into work with groups, entities and subjects that did that. And so - ethnography became my way of doing it.

How all this has affected me? I'll try to answer but it might be difficult for me to be articulate enough so that you can understand beacuse there are many layers in this. Whenever you are in the world of other folk, powerful worlds of smoke and chemicals and sex, ways of behaving that you are not used to, it has some effect on you, both in small and large ways. It was inportant for me to look at the world of teenagers because to me teenagers were the future. I don't mean that in a cliché way but so much culture production in this country emerges out of teenage life and teenage culture. They are the most creative ones. We are constantly taking it away, buying it or stealing it. 'We' equal the adults.

We incorporate their language....

- We are incorporating their language, their songs, their gestures, their statements of fashions. We are doing all these things all the time. So I saw that if I could

attach what I do as a researcher to that world, I would always have a fresh approach. Cause I get bored very easily, I like to do many things at once. The teenage world was a challenge in that regard but I also saw it as a kind of researchers goldmine because of its potentialities, because of its possibilities.

I knew that as a country, politically, we always want to offer a kind of subterfuge for what we really are up to. The cover for what we are doing has always been a kind of media blitz - to hide what is really going on. So if I wanted to know what was going on with e g immigrants or with poor people I would have to go and do some research with that group. I know that there would always be some interest in those groups so I choose them rather systematically, rather strategically and all that of course led to the situation of me and Kornblum writing about teenagers first (Williams & Kornblum, 1985: *Growing up poor*) but also writing about other these other issues as well.

Now, to how these things affect the researcher, how it affects me. First of all, being in any of these worlds you are naturally affected by people, their situations, their predicaments. You can never totally disassociate yourself. But at the same time you develop a kind of a hard edge which says 'there is only so far you can go' as a researcher, as a scholar, as a sociologist, as an antropologist. Because you are taught at the university to maintain a kind of distance. I wanted to break that distance, to break down the barrier between me as a researcher and the individual as a "object". So I stopped using that language of researcher, respondent and so on. That was the first breach. Secondly, I started to incorporate more and more of their voices in my work. That was the second breach. As you know, the social scientist is supposed to stand back in an 'objective' way. He says something in the first frame, in the preface to his work he uses the 'I', and after that he goes on to stand back and not assert himself. I wanted to break out of all that too. So this is about craft, development and also about moving away from this objective-subjective connection and seeing the subject as being much more powerful, much more real and much more involved.

That word 'involved' or 'active' was a very important change in what I did. I wanted to bridge the gap between the sociologist and the world by being an activist. Taking an active role, and be a participant in a peoples world. So the teenagers were the first chance to do that. I saw the opportunity. I felt e g the emotion of a teenage girl who just had a baby and had very few options. I tried to understand her life, her actions, but at the same time she is coming to me and asking for money. The child is hungry, she is hungry. She is now two years down the line. She does not have any opportunities to do much of anything because she is burdened by this child. I saw this as an opportunity for me to get involved so I started to organize kids in housing

projects, on the street, arranged connections I had to jobs etc. People kept saying 'You are getting too close to this. This is not something you ought to be doing. You should just write about them and that's it'. But to me that was getting to the point of exploitation.

So both Kornblum and I started to do more by being activists. This created some problems with funders. The foundations was giving me money to simply write about this. 'Don't put the money toward activism. Just stand off.' I refused to do that so some people stopped giving money. But that was alright, that was OK. To me that was not the important thing anyway. The important thing was to allow yourself not to be used by folk like that but also to see that your connection to the human community is much more important than any funds you can ever receive. You have to live with yourself.

I started to allow the kids to be involved in many ways, not only to get the kids bringing their culture into existence by writing notes, writing chapters, being part of the process but also when it came down to royalties for the books. I made sure that they got part of those royalties. So the whole thing became like a family type of arrangement. I saw that there was a crisis here. A crisis of drugs, a crisis of crime, a crisis of homicide, a crisis of Angst and stress. All of this was affecting the community in some ways because as teenagers do positive things they also do negative things. So that's how that happened.

As I merged into other worlds, e.g. the crack-cocaine world, I saw less of an opportunity to do the kind of things I was doing with the kids but where I saw opportunities I took advantage of them. An example was when I started to work with a kind of visual ethnography, using cameras and video. I met a young man in a crackhouse who had been addicted to crack for 20 years (let's call him Sweet). Very smart, very bright. I was looking at all the elements of the culture. I wanted to know what effects crack had on sexuality, on the psychological dimensions, how it affected diet etc. I also wanted to know what effect it would have on me and on what I was doing. Cause everybody was writing crack users off as not only unreliable but also as people who would steal, kill and all the rest. So I hired this young man to film for me. I first gave him *discipline*.

Everybody says 'There is no discipline in the crackworld'. This is a myth. There is a tremendous discipline. There are rituals that one has to continue to go through to get this 'high', in order to leave the high and to replenish the high. This takes many, many hours of the day spent in a disciplined manner. Getting the drug just right, smoking it just right, doing the rituals of the copping, of the sexing.

I knew that I had to trade one kind of discipline for another so I gave him a journal - which is a method I have been using for a while - and I said "I want you to write in this journal every day for 20 days. Something. About what are you going through, how do you feel this day, whether you are happy or sad, upset - what have you". This was just a test of course, to see if he could do it. This meant that he had to stop going to crackhouse. Which he did. He stopped using crack and he started to write down these notes and for 20 days he kept doing it. So after he came out of these 20 days he suggested himself that he should go to an Alcoholics/Cocaine users Anonymous group. I hired him to work for me, to give him a further belief that there are possibilities beyond his own effort. And he started to work and since that time he has been straight. I just saw him as late as three days ago and he is doing well. This was not an attempt for me to be like, you know, a socialworker. But he came to me and I could clearly see that he had possibilities.

On the chemical side I began to wonder if I was inhaling secondary smoke. I was concerned because of a study in Japan where the wives of those that smoked started to have health problems. I was concerned if this was affecting me so I went to see my doctor. He says "No, no - there is no problem with that". But it did affect me in other kind of ways. For a while, I started to build up a kind of resentment because I felt after the example of this young man Sweet, that people could do more to help themselves. If this young man could lift himself up, with only a small ray of hope, then others could too. What I had not gotten to then was complete lifestories of people. This was early in my research for the Crackhouse book. When I started to look at that culture more and more I began to see what was holding people down more than anything else. It was not just the inability to reach up and say 'I'm going to get out of this', it was not lack of willpower. It was a the lack of a collective will, over all in society, that said 'You are worth what you are about to do. I will reward you if you start to lift yourself up'. There are no indicators of this in American society for people of colour or poor folk.

I also saw that everybody I met in the crack culture - who had been there for five or six or seven years - was there because of some kind of personal loss. They had lost loved ones, lost friends, lost family, lost husbands, lost wives, lost mothers, lost fathers, lost kids - they had suffered a certain amount of loss. They were trying to refill that void with smoke. Which is an entire impossibility. If you try to fill something with smoke, it evaporates. So they fell deeper and deeper into the pleasurable side of the smoke. The smoke stimulates the central nervous system, it stimulates the brain, it tells you that this is wonderful and you go back to search for more after the smoke clears.

But I could not just look at the crack users and blame them, which was what everybody else had been doing. I had to be able to frame this in a larger sense so I started to look at addiction as one prong and look at *chemocratic society* as the other. We know that the difference between a legal drug and an illegal drug is nothing more than a historical accident. We have seen cocaine legal one time, illegal the next, alcohol illegal one time and legal the other. We live in a chemocratic society where chemicals are everywhere. You sometimes make distinctions between legal and illegal drugs but it really does not make any difference because people get addicted to alcohol and nicotine and pills etc.

We have a need in this country to become addicted to things because of a void that we have in the American psyche, in the American consciousness. In that void money has replaced what is spiritual. Money has become 'spiritual'. Money - or power - is everything. So these become addictions. Sex, therapy, power, money, greed - all things become sort of our collective addictions. But it all is because we have a void in our consciousness. One may argue that the planet is suffering from an immune deficiency and the people are kind of the symptoms of that. This is certainly the situation that we have going on right now. We need to alter our consciousness to deal with reality. Spirituality and religion once was a thing that we altered our consciousness with and you felt good by it. But we relegated it to one day a week. People don't realize that now we alter our consciousness every day because the stress level is so high, the need to accomplish is so high. We equate success with virtue and failure with sin.

People who feel that they have no opportunity to reach this success fall very fast. And we live in an extraordinary myth in this country - the myth of success. People see through this myth but they cannot do anything about it. The myth that family, class and wealth do not make any difference in your ability to make it in this society. We teach everybody 'Everybody can make it equally'. We know that is ridiculous. But people believe it because it is one of the necessary frames, or scaffolding, that we need in this country to keep everybody doing the right thing and not rebelling. We need to believe that 'You can because everybody can'. But we know that in fact, this is not the case at all. People with power, with prestige, people within the upper class, with wealth are constantly able to overcome obstacles. They always have a safety net to go back to. People who don't - if they fall it's their own fault. Society says 'It's your fault'. It is the individual notion. 'It is only you that matters. You are the one. If you cannot do it...' So what happens? When people fail, what do they do? They go to some of these alternative ways, to altered consciousness to try and deal with it. And so the people who are worse off, poor folk, latinos, african-americans - african-american males in particular - they are affected by all this in major, major ways. They become the victims of it.

Because in this society you need to have victims, you need to have these casualties to show others 'Look what can happen if you don't do what you are supposed to do'. When in fact the individual is not at all the cause. It is a systemic problem in the American capitalist system.

European researchers in poverty - eg the Swede Walter Korpi - have said that American social research on poverty echoes European social science in the 1800:eds in being mostly interested in the characteristics of the poor. This kind of social research seems to play a part in the myth of success and the myth of failure. Do you agree with this?

- That is true, that is very much true. The 'underclass researchers' are classical examples of that. Wilson has tried to repudiate the term. He does not want to use that concept anymore. But we know one famous sociologist who has used the concept: Gunnar Myrdal. But then it was an economic concept. He used the concept when he discussed 'the undeserving poor' versus the 'deserving poor'. But Myrdal said is that these are economic concepts that relate to *unemployment*, *underemployment* and *unemployable*. By making it an economic concept he linked not the characteristics of the individual at fault but an economic system at fault. But we lost that meaning over the years and it became a term for black folk, teenagers who are out of work, highschool dropouts, single parent families, people who are unemployed - all in one term. If you ask people in this country 'Who are the underclass?' they will tell you 'Oh, the black folk in the inner city'. When in fact, you loose the meaning of the concept when you just associate it with black folk in the inner cities because that is not what it is about, that is not what it meant. But everybody wants to have a simplistic approach to the world. Becuse when you look at something and take in the complexity, it takes too much time, too much energy. It is too hard, it takes too much understanding. We prefer to look at it simplistically.

In Holland the national goverment has openly recognized the impact on top level political descision making that has been made by research on the lifestyles of drugusers. Can you see any hope that US legislators - or people close to influential politics, e g Hilary Clinton - would use your research?

- One of the things we are hoping for in the next year is a change of administration. This means that the notions of drugs would not be viewed simplistically and one dimensionally. The 'war on drugs' metaphor is totally off, it means nothing. It is almost ridiculous to use that term. We know that the issues of drugs involved are social, political, economic, cultural and intellectual understanding. A single 'drug-tsar' cannot make a change. Throwing money at the problem will not make a change. Education by itself will not make a change. You have to look at with this sort of five pronged approach and it has to be something that is not temporary. It has to be on-going. And you have to get at it on all these five fronts. People don't want to hear this. They don't want to make a connection. E g that America holds a million people in the prisons, more than South Africa. They don't want to see this as a kind of apartheid situation. Nor did they call it that when there was apartheid down south. They don't want to recognize racism. They don't want to recognize the fact that a large proportion of all young black males, who are the fathers of the next generation, are being placed in prisons, are being placed in these institutions where they will not get out for a very long time. Why? Because there is an economic issue connected to this. Because the jobs are not there.

Money was put into law enforcement and were taken out of prevention and education. There was no intellectual basis for all this. All the scholarship that has been done for over 20 years shows that law enforcement cannot solve the problems. You need to put money into education, prevention and treatment. President Bush knows this. He has study after study after study to show this. What does he do? He constantly puts in 70% of the budget on law enforcement. And law enforcement has not changed anything and never will change anything. Because America is a corrupt entity, has always been corrupt and money will not do it. But if we have a change of administration we have the chance - I am saying *the chance* - of appealing to people in a new way. We have a chance to reach Clinton, who I think will be more open to these problems than Bush who refuses to see any information, who lives in a kind of authoritarian glasshouse. More and more information feeds in, he refuses to see it, refuses to read it, refuses to understand what it is about. I think that a new administration will help in this regard. We will be able to make a few in the administration see some of this world's *complexities*. Not just reducing it to simple problems that can be eradicated by adding more police, buying more helicopters.

You can see that that this drug issue pervades society in very deep ways. It links up the connections between prisons and young black males. People don't see that. People just see 'Oh, we need more prisons because people are breaking the law' when in fact drugs are affecting much more than what we can imagine. We have to look at it in a much broader way.

Law and order. I have read interviews with minority leaders in the US cities that have called for the restoration of law and order in their neighborhoods - most often poor areas - on the ground that the absence of 'law and order' has become worse than any possible fantasy. The lack of law and order is being interpreted by some of these leaders as evidence that the city leaders does not care what is going on in some communities. What is your view on that?

- No, they don't care. Let me tell you why. One, black folk don't necessarily vote. As we know, only about 40% of the population votes anyway. Black folk don't vote and they particularly don't vote with the belief that they could make a change. So they are viewed as a entity that nobody cares about. Thats on the one political side.

On the other side you have communities that are devastated - or feel devastated - by the drug situation because of lack of jobs, lack of job training, because there is a punitive approach that this administration has taken on populations that are poor. The Republican administration, by and large historically, has always played the race-card. The Republican party is pretty much an all-white-party. They play up the need to 'keep them in line' instead of doing something to assist and help populations that are in distress, that are in need. A classic kind of example: Where has this 'war on drugs' has taken place? In the black and latino community. Why? Because black Americans and latinos have been the ones who are visible, who are easily targeted, who can be arrested and put in jail.

But who are the drug users, who are the drug sellers in the country? It is a hundred or more billion dollar business. The drug sellers and the people involved in making money in the drug business are City Bank, Chemical Bank (they were indicted in 300 some odd indictments), heads of states, law-officers, correction officers, customs people, politicians, soldiers of fortune, upper class people who own planes and who have been involved in the drug business for a very long time. Sometimes it is organized soldiers of fortune who are connected to secret agencies like anti-Castro cubans who have passes to go back and forth and people connected to the CIA etc, exchanging guns for drugs. All these levels are part of an active network that make drugs possible. 80% of the users in the US are white and the sellers are not black and latino. You would not believe this but only 12% of the people who use drugs or are involved in the drug trade are black or latino. You would not believe this. These are the facts. This was stated by William Bennet, the man who was considered a drug tsar. He said that the average user of cocaine in this country is white, male, highschool graduate, has a full time job and lives in the suburbs.

But we keep blaming the victim - because that is who we see on the news media going through the degradation ceremonies. You can see how punitive this approach is. Most of the law enforcement effort is geared towards the inner cities and we have most of the people who are using and selling the drugs in the suburbs. We can see that this is a systematic attempt to eradicate populations that are at odds with an administration that does not care.

Now prisons are a new *industry*. The building of prisons and the maintenance of prisons is an industry in this country. When you look at places like N Y City, Detroit, Atlanta, Ohio, New Jersey or California you see where the prisons are being built. Who are the ones making money of these prisons? Companies are making money building prisons. People who work in these prisons are not black and latino people. Upstate New York we have a very liberal governor, Cuomo. This man has sanctioned and authorized more money to prisons than you can ever imagine. Billions of dollars. Who are the ones that work in these prisons? Upstate white New Yorkers. People who are working as guards, superintendents, nurses, doctors, psychiatrists - all of them are part of the industry. They are buying themselves homes or second homes, opening up businesses based on work in or around prisons, building and maintaining prisons that are housing poor folk from the inner city.

The problem when you talk about law enforcement is that poor communities are so bombarded by all kinds of social misery. The subterfuge is that the drugdealers are the enemies. This is what the press tells you, what everybody tells you. But that is not the enemy. The enemy is systemic. The enemy is that nobody cares enough to make job-training, jobs and other like things available to a community so that people can have a future or see a future. But what does the government do? They snatch everything away. During the 80:ies, when the Reagan administration was in office, job training was slashed, education slashed, deindustrialization, deregulation - all of these things affected the communities where people traditionally have looked for a stepping stone to the American dream. And what happened? They turned to things that were illegal. The kids have been devastated by all this and that is why they got involved in the drug business.

People in the poor communities say 'Oh my god, they just killed my mother. We need more police'. They see things as an immediate problem not realizing that they don't need more police. Because the police would not make the distinction between me and you if you were a drug dealer. If I'm driving down the street in a fine car and I am just a regular working citizen, they would rather stop me than they would stop you, making 100.000 dollar dealing drugs. Why? Because I am born black. That's why. They don't make any distinctions because they don't care. The police are an occupying army.

Because inner cities are nothing more than internal colonies in this country. And the police are there not to protect people but to protect property. And to keep you in line.

But the subterfuge is 'Drug dealers are the problem'. And it is easy to say drug dealers are the problem. That is what they want you to say. So they can bring in the police and suppress all of your rights. One of the first things I say is 'I want to protect the drug dealer'. 'I want to protect the crackhead'. You know why? Because during a period in history people said 'Because they are gypsies, because they are mentally ill, because they are this or that - I don't care about them'. And when all those people were gone I was the only left. There was nobody left to speak up for me. So when they come and knock on the door and bang down the door without a search warrant to take the drug dealer away, when they arrest a crack head on the street because he or she looks like he is using drugs, I am next. And I want to speak up for those persons. That is what is happening in this country. Constitutional rights are being eroded every day with the way the Supreme Court operates, with new seizure laws etc, on and on and on. I have to protect the drug dealer in order for me to be protected. I am not going to say to a police officer 'You go and arrest that drugdealer' because I know they are going to come and bang down the door without a search warrant and it is my house next and nobody is going to say anything about it. So we have to view this in a context. It is a very, very powerful message that is being sent. When we say that we need protection from the police we are in essence saying 'Take away my constitutional rights'.

The police recently called me a 'nigger' in the street - it was a big thing here - and it just underlines an old saying: "Niggers have no rights that whites are bound to respect". America has become this racialized state where you have to look at things in terms of black and white as a result of what has happened in this systematic oppression.

And all of this fits in with the drug business. Understanding the drug situation means understanding that it is not only about crack-cocaine. The drug situation is about money, it is about economy, law enforcement, culture etc - it is about all of these issues that we would rather not talk about because it is not a 30-second line. You cannot get somebody to get on the news and talk about this issue because there is not enough time there for it. The news-people want to know (*här imiterar Terry Williams en nyhetsutsänding i amerikansk TV eller radio*)

"Is the war on drugs working - yes or no? No? OK, let's get over to Bob for a check on the weather situation".

It takes more time to talk about it than that. America lives in a kind of gloomy ignorance.

And is proud of it's ignorance?

- And is proud of it's ignorance, right. Because it is safe to be ignorant, they think. And like Ralph Ellison, author of *The Invisible Man*, once said:

"One of Americas most cherished vanities is that the harm that is done to people over the many years would not cost them anything."

They believe this but it is not true. It will all come back one way or the other. It does cost something. You have to pay when you continually treat people like this. With a new administration we have a window of opportunity to change some of the blatant ignorance that has been around. You never hear about a kind of intellectual community in the White House. Since Reagan got in you have never heard of that. All you hear is Hollywood stuff. You have not seen any intellectualizing, you have not seen scholars engage. In this country where there is so much brilliance you never see people coming together trying to solve real problems. Taking all considerations, not just money. Not just 2% of the population reaping everything. This is a country of people. The Republicans have forgotten about everybody except those 2%.

That is why it gets to be so punitive, so mean spirited, because they have forgotten about everybody else. I hope with a new administration people will rediscover America and rediscover that we don't need e g a military budget of that magnitude. We are not trying to fight the war anymore. We can stop playing the game between the Soviet Union and ourselves. We need to start looking at and sort of resurrecting what we have here, which is the the power of everyday-folk. The people who are workers feel resented. People who are in the corporate structures feel resented because there is not a sense of loyalty. There is no sense of family left in these entities. The people feel betrayed at every turn. Hopefully a new administration will help.

As an outside observer, I have sensed a growing interest in the lives of the young poor. They have been given voices in your books, in Kotlowitz' "There are no children here", in films like "New Jack City" and "Colors" (Hollywood fashion). Am I right? Is there a growing interest?

- I think there is no doubt about that. I think it was sparked by the statisticians who in the early 80:ies were trying to measure and define 'the underclass' (a term I never use in my writing). I asked quite a number of the statisticians - Sawhill, Rickets, Wilson etc - why is it that there is a renewed interest in ethnography? One of the reasons was that the statisticians had reached a point where they were playing with so many numbers that they had lost their sense of 'people'. They had lost their sense of sympathy. For example when I say that somebody is below the poverty level, making under 10.000 dollars/year, all you are doing is looking at numbers. But when you see a story about a young woman who is struggling with her baby, who does not have enough money to go to buy the baby food, has not gone to a movie in four years, has never been to a restaurant in six years, has been living for the most part in her apartment, has never taken a cab - when you start looking at this and hear her voice then you start to feel something. Then you start to understand 'Oh, this is what poverty is. This is what it means to be poor.' Ethnography started to bring this kind of realism to the world of social science and this is why they started to say 'We need to see more of this'. Did you ever see the Democratic or Republican conventions on TV?

Yes, some of the Democratic convention.

- They did something very interesting there. They allowed a person to go up and talk about AIDS. AIDS is analagous to what I am talking about because the Republicans had an upper class woman talking about AIDS. She had contracted AIDS too. The point is that we only hear about numbers, we only hear about so many people got AIDS and these kind of persons are going to get it and so on. But when someone can personally see that person, feel an emotion..... When someone can imagine the person you as a writer are describing - how that person looks, how tall he/she is, how thin he/she is, what the person is eating or not eating, his/her gestures - you are animating something on paper. You are making this person real to somebody. To me that is a very powerful kind of thing. That is why I talked earlier on about my interest in developing my craft in a novelistic way. I think it is important to develop this kind of descriptions in ways that people can feel things, can sense things. They can feel like they are in the crackhouse. They can feel like they are talking to a person there. They may not like that person. They may hate her! They may not feel any sympathy at all but there is some passion that comes out of it.

Yes, I think this has been increasingly the trend but it has been requested by statisticians, it has been requested by the hardcore quantative people who admit that they

need to hear more voices. That was really was the impetus for this. You can ask more people but I am almost certain that this is where it came from. We have never lost an ethnographic component or ethnographic voice in the social sciences since the 20:ies, since Robert Park and his people, but what we have done is elevated it. We still don't give it the kind of respect it ought to have because we want social science to be so ordered and so structured.

And so distanced..?

- Right. And so distanced that the idea of a social science is lost. Some sociologists are still trying pretend that sociology is science, they are still trying to 'front', as the kids say in the streets, trying to 'front' so that people say 'This is a science. We don't want to loose that by going back to advanced journalism'. But yet we see that these studies are being cited more and more because they have an element of realism to it.

You have been a lot to Sweden, I know that. Do you remember the name Karl Grunewald? No? He worked for the National Health Board and put the sledgehammer in a very repressive system for institutionalizing the mentally retarded. I know that this cannot be compared to any situation in the US but I mention it to illustrate a question. When I asked him why he had been so successful in destroying this system, his answer was "the TV". He banged his fist on the table and said. "There was no way they could force us backwards when we had gotten the retarded on the TV, out in the supermarkets and when people were saying 'Look - here is one of us who is suffering so much'".

Since I started to travel in this country many years ago I have been fascinated with all effort spent in trying - sometimes desperatly - to prove that that the poor are different from the rest. My question is: Can the American poor be "one of us" - "us" being so called "mainstream Americans"?

- There are two answers to that. The first is yes, that can happen. The second answer is that it rarely happens. Now, let me explain to you why.

People who have a certain level of wealth are always cushioned by their wealth and by their network so that they can only fall so far. This man "Headache" that I wrote about in the Crackhouse is a classic example. He comes from an upper class family - he

has three brother who are millionaires - and when he fell his family came down and got him. And they took him out of there. The reason why I say that it *can* happen is because we have seen examples of this kind of frivolousness of the wealthy.

It *cannot* happen when you are just a regular citizen working on a regular job, a job that can be wiped out by technology, by mergers, by buy-outs - any number of ways. And we know that you can fall through the cracks. One of the most powerful ways in the American imagination - and the worst that they can think of - is to loose everything and to be homeless on the street. And that is why it is such a powerful image, why people are so frightened of the idea that 'It can happen to me'. They know that homelessness is only one step away from a paycheck. They know that they don't have more than 1.000 dollars in the bank. This scenario of 'What happens in the worst case' stands out loud as a mental nightmare. So to see people homeless on the street one would think that it would evoke a kind of empathy. But people don't feel that. Instead they see the poor as lower than themselves. They see the poor as deserving what happens to them, They are still desperately holding on the old success myth that I talked about. People suffer from *compassion fatigue*, the inability to feel compassion for others because they are so busy feeling sorry for themselves.

Right now I work with this photographer Margaret Morton. I started to do a book that is now in progress. I asked Margaret to work with me on producing photographs on populations underground. The people who live under the earth. I have been doing this now for almost two years. I went out to try to reach these folk because I wanted to go beyond just my normal ethnographic approach. Yes, I wanted to tell their stories and I wanted some photographical documentation, but I also wanted their lives to emerge through their own writings. I move a little bit further every time I do this kind of work. I asked these homeless to write journals. I like that kind of methodological approach. I asked them to write journals, to write their lifestories - and they did. Several of them did that. When their lives come off that page what is seen is sheer horror. It is horror for the average American because the average American knows 'That was me'. This is not just black folk, not just latino folk. These are white, these are women, these are men, people from Chicago, people who have hoboed their way to New York, people who have had jobs in industry, who have worked in factories. When people read those stories they are going to say '*By the grace of God - go I! That's me. That is my story*'. To me that is a powerful kind of rendering from ethnographic work. You can bring this kind of stories up so people can see and empathize to the point where they say 'This is really me'.

Now the next move of course, is to get people to want to do something about it. Not just read about this, saying 'Oh, this guy was really brave beacuse he did this book'. Instead they should say 'What can I do about it?', 'How can I help somebody?' 'How can I go beyond just reading this stuff?'. I started to put together a kind of participatory novel. The novel involves your actually doing things in it. You read some stuff and then you have to stop. Then you have to go and do something. And you cannot finish the book until you have done this stuff. I have people doing various things in this. Go out and help somebody, make a change. Because you have to help them. Now this does not absolve the goverment, don't missunderstand me. It does not mean that 'You can only do it by yourself' or by 'My helping my neighbor'. It means that this is one of the humanistic approaches to a kind of universal altruism which we on this planet have to end up reaching. We have to, because unless we start to do that - and not just for friends and family but for people we don't know - we are all going to dissolve in this sucker. We are all going to go down. This is really what it is all about in the end - reaching a kind of universal altruism. Hopefully the research and the work will touch this point.

It will not be a long book because it going to be mostly photographs but there will be lifestories told. I am using a kind of antropological approach, almost a kind of archeological approach beacuse I digging upp artifacts, photographing e g the utensils they use in provisioning. And I am using their writing as a kind of artifact. You have all these myths that these folk are dumb, that they are stupid, that they can't write, they can't think, they don't want to work - all this stuff. So I am debunking a lot of that but I am also using their writing so you really get a feel that they are a part of the process of producing the manuscript. This is not just another sociologist going down writing about somebody else. The people participate in it. We talk about their lives, we provide some analyses to questions. These things become part of the process. That is what I am trying to do. I have collected almost everything that I need. Now I am writing up material but I cannot complete that until spring (because I am working on finishing another book right now). So I imagine it will be out sometime next fall. If everything goes really well, that is.

Thank You very much, dr Williams.

Litteratur

- Andersson, G (1984) *Små barn på barnhem*
Malmö: Liber
- Bergmark, A & Oscarsson, L (1988) *Drug abuse and treatment*
Stockholm: Almqvist & Wiksell International, Stockholm Studies in Social Work 4
- Bohm, D & Peat, F D (1990) *Ordning & kreativitet*
Göteborg: Bokförlaget Korpen
- Brante, T (1980) *Vetenskapens struktur och förändring*
Lund: Doxa
- Brante, T (1984) *Vetenskapens sociala grunder*
Stockholm: Raben & Sjögren, Tema Nova
- Connover, T (1985;1988/reprint) *Rolling Nowhere*
New York: Penguin Travel Library
- Connover, T (1987) *Coyotes*
New York: Vintage Departures
- Eliasson, R (1987) *Forskningsetik & perspektivval*
Stockholms Socialförvaltning, FoU-rapport nr 7 A
- Elzinga, A (1989) *ur Frihetens former. En vänbok till Sven- Eric Liedman*
Stockholm: Arkiv
- Feyerabend, P (1977) *Ned med metodologin!*
Stockholm: Tema Teori 13
- Glaser, B G & Strauss, A L (1967) *The discovery of grounded theory*
New York: Aldine de Gruyter

- Griffin, J H (1961) *Black like me*
New York: Signet
- Hessle, S (1988) *Familjer i sönderfall*
Göteborg: Norstedts
- Holdt, J (1978) *Amerikanska bilder*
Stockholm: Liber
- Hollander, A (1985) *Omhändertagande av barn*
Stockholm: Aktuell Juridik Förlag
- Hughes, J A & Månsson, S-A (1988) *Kvalitativ sociologi*
Lund: Studentlitteratur
- Ibn Battuta: Islams vandringsman*
(1990) Stockholm: Hallonqvists förlag
- Israel, J (1972) *Om konsten att lyfta sig själv i håret och
behålla barnet i badvattnet*
Stockholm: Tema/Raben & Sjögren
- Kalderstam, J (1979) *De laglösa*
Lund: Studentlitteratur
- Månsson, S-A & Hilde, M (1990) *Mellan hopp och förtvivlan*
Lund: Studentlitteratur
- Olsson, E (1987) *Forskaren i förändringsprocessen*
Lund: Meddelanden från Socialhögskolan
1987:7, Lunds Universitet
- Shilts, R (1988) *And the band played on*
London: Penguin
- Szebehely, M (1990) *Metodval och metodproblem i ett projekt om
hemtjänsten*
Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan,
paper i samhällsvetenskaplig metodologi/
opubl stencil

- Turner, B A (1981) Some practical aspects of qualitative data analysis
I *Quality and quantity* 15. Amsterdam: Elsevier Publishing Co
- Woods, P (1985) New songs played skilfully
I *Issues in Educational research: Qualitative methods*, ed Burgess.
London: G B Falmer Press
- Vinnerljung, B (1989) *Fosterhemsförvaltningen*
Lund: Meddelanden från Socialhögskolan
1989:3, Lunds Universitet
- Vinnerljung, B (1990:1) Han kom ofta oanmäld, ibland sent på kvällen..
artikel i *Socionomen* nr 6, 1990
- Vinnerljung, B (1990:2) En muslim på resa
artikel i *Helsingborgs Dagblad* 1990.12.11

Terry Williams mest kända böcker

- Williams, T (1985) *Growing up poor*
Kornblum, W
Lexington, Mass: Lexington Books
- Williams, T (1989) *The Cocaine Kids*
New York: Addison-Wesley Publ Co
- Williams, T (1991) *Crackhouse*
New York: Addison-Wesley Publ Co

I serien **MEDDELANDEN FRÅN SOCIALHÖGSKOLAN** har utkommit:

- 1981:1 **FOSTERBARNSVÅRD OCH EKONOMI** av Peter Westlund
- 1981:2 **EN ALKOHOLENKÄT – OCH VAD SEN DÅ? En modell för alkoholundervisning i en sjätte klass** av Inger Farm och Peter Andersson
- 1981:3 **PSYKOLOGIN I SOCIALT ARBETE: EN PEDAGOGISK DISKUSSION** av Eric Olsson och Christer Lindgren
- 1982:1 **VAD BÖR EN KURATOR KUNNA?** av Karin Stenberg och Britta Stråhlén
- 1982:2 **LVM BAKGRUND OCH KONSEKVENSER** av Peter Ludwig och Peter Westlund
- 1982:3 **INSYN – ETT FÖRSÖK TILL INSYN I ARBETSMILJÖN PÅ EN SOCIALFÖRVALTNING. En intervjuundersökning** av Pia Bivered, Kjell Hansson, Margot Knutsson och P-O Nordin
- 1983:1 **AVGIFTER PÅ SOCIALA TJÄNSTER – principer och problematik** av Per Gunnar Edebalk och Jan Petersson
- 1983:2 **EN INDELNING AV RÄTTEN – hjälpmedel vid inläsning av juridiska översiktsskurser** av Lars Pelin
- 1983:3 **OM SOCIALA OMRÅDESBESKRIVNINGAR** av Verner Denvall, Tapio Salonen och Claes Zachrisson
- 1983:4 **DE MANLIGA FOLKPENSIONÄRERNA I ESLÖV – Arbete, inkomst och levnadsförhållanden 1945–1977. Del I Förhållandena 1977** av Åke Elmér
- 1983:5 **PSYKOLOGISKA FÖRKLARINGSMODELLER I SOCIALT ARBETE** av Alf Ronnby
- 1983:6 **FACKFÖRBUNDENS SJUKKASSEBILDANDE. EN STUDIE I FACKLIG SJÄLVHJÄLP 1886–1910** av Per Gunnar Edebalk
- 1984:1 **DE MANLIGA FOLKPENSIONÄRERNA I ESLÖV – Arbete, inkomst och levnadsförhållanden 1945–1977. Del II Utvecklingen 1945–1977** av Åke Elmér
- 1984:2 **FRÅGETEKNIK FÖR KVALITATIVA INTERVJUER – En sammanställning** av Hans-Edvard Roos
- 1984:3 **AKTIONSFORSKNING SOM FORSKNINGSSTRATEGI** av Kjell Hansson
- 1984:4 **FÖRÄNDRINGSPROCESSER INOM GRUPPER OCH ORGANISATIONER I PSYKOLOGISK OCH SOCIALPSYKOLOGISK BELYSNING** av Eric Olsson (SLUT)
- 1984:5 **ROLLSPEL – TILLÄMPNING OCH ANALYS** av Kjell Hansson
- 1985:1 **IDROTT OCH PSYKOSOCIALT ARBETE** av Kjell Hansson
- 1986:1 **ARBETSRAPPORT. Att arbeta på barn- och ungdomsinstitution – en pilotstudie** av Leif Roland Jönsson
- 1986:2 **DE MANLIGA FOLKPENSIONÄRERNA I ESLÖV – Arbete, inkomst och levnadsförhållanden 1945–1977 (1983). Del III Utvecklingen inom oförändrade grupper** av Åke Elmér

- 1986:3 UNGDOMAR, SEXUALITET OCH SOCIALT BEHANDLINGSARBETE PÅ INSTITUTION - Intervjuundersökning bland personalen på tre hem för vård eller boende i Skåne av Maud Gunnarsson och Sven-Axel Månsson
- 1987:1 FATTIGVÅRDEN INOM LUNDS STAD - den öppna fattigvården perioden 1800-1960 av Verner Denvall och Tapio Salonen
- 1987:2 FORSKNINGSETIK OCH PERSPEKTIVVAL av Rosmari Eliasson (SLUT)
- 1987:3 40 ÅRS SOCIONOMUTBILDNING I LUND av Åke Elmér
- 1987:4 VÄLFÄRD PÅ GLID - RESERAPPORT FRÅN ENGLAND av Verner Denvall och Tapio Salonen
- 1987:5 ATT STUDERA ARBETSPROCESSEN INOM SOCIALT BEHANDLINGSARBETE av Leif Roland Jönsson
- 1987:6 SOCIALTJÄNSTLAGEN OCH UNGA LAGÖVERTRÄDARE av Anders Östnäs
- 1987:7 FORSKAREN I FÖRÄNDRINGSPROCESSEN av Eric Olsson
- 1988:1 EN UPPFÖLJNING AV BARN SOM SKILTS FRÅN SINA FÖRÄLDRA av Gunvor Andersson
- 1988:2 THE MAN IN SEXUAL COMMERCE av Sven-Axel Månsson
- 1988:3 FRÅN MOTSTÅND TILL GENOMBROT. DEN SVENSKA ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN 1935-54 av Per Gunnar Edebalk
- 1988:4 MALMÖ - i kulmen av fattigdomscykeln av Tapio Salonen
- 1988:5 PROJEKT ÖSTRA SOCIALBYRÅN - en processbeskrivning av ett förändringsarbete med förhinder av Anna Meeuwisse
- 1988:6 UTDELNINGEN AV SPRUTOR TILL NARKOMANER I MALMÖ OCH LUND av Bengt Svensson
- 1988:7 HEMTJÄNSTEN PÅ 2000-TALET red av Peter Andersson
- 1989:1 FATTIGLIV av Gerry Nilsson
- 1989:2 MAK T OCH MOTSTÅND - aspekter på behandlingsarbetets psykosociala miljö av Leif R Jönsson
- 1989:3 FOSTERHEMSFÖRVALTNINGEN av Bo Vinnerljung
- 1989:4 GUSTAV MÖLLER OCH SJUKFÖRSÄKRINGEN av Per Gunnar Edebalk
- 1990:1 DET ÄR RÄTT ATT FRÅGA VARFÖR - undersökningar om socialt arbete red av Verner Denvall
- 1990:2 SCENFÖRÄNDRING - FORSA-symposiet Helsingborg/Gilleleje
- 1990:3 KULTURMÖTEN INOM SOCIALTJÄNSTEN - erfarenheter och reflektioner red av Immanuel Steen
- 1990:4 HEMMABOENDEIDEOLOGINS GENOMBROT - åldringsvård och socialpolitik 1945-1965 av Per Gunnar Edebalk

- 1991:1 **PROJEKTILLVARO** – en processanalys av ett socialbyråprojekt
av Anna Meeuwisse
- 1991:2 **ORGANISATIONENS PÅVERKAN PÅ SJUKFRÅNVARON** – hur en forskningsprocess
och en personlig utvecklingsprocess kan integreras med hjälp av
handledning av Katrin Tjörvason
- 1991:3 **SEXUALITET OCH SOCIALT ARBETE PÅ INSTITUTION** av Åsa André
- 1991:4 **MIND THE GAP** – en reseberättelse från England 1-8 april 1990 av
Mats Dahlberg, Jan Lanzow Nilsson, Margot Olsson och Claes Norinder
(red)
- 1991:5 **DRÖMMEN OM ÄLDERDOMSHEMMET** – Äldringsvård och socialpolitik 1900-1952
av Per Gunnar Edebalk
- 1992:1 **POLICY, INTEREST AND POWER. Studies in Strategies of Research
Utilization** av Kjell Nilsson
- 1992:2 **STÖD och AVLASTNING. Om insatsen kontaktperson/-familj**
av Gunvor Andersson
- 1992:3 **REHABILITERING AV TORTYRSKADADE FLYKTINGAR I MALMÖ.
Utvärderingsrapport** av Norma Montesino
- 1992:4 **MÅL, VERKSAMHETSMEDEL OCH BEHANDLINGSIDEER I TVÅ MÄNNISKOBEHANDLANDE
ORGANISATIONER** av Marie Söderfeldt
- 1992:5 **235 SYSKON MED OLIKA UPPVÄXTÖDEN** – en retrospektiv aktstudie
av Bo Vinnerljung

Exemplar kan rekvideras från socialhögskolans expedition, adress
Socialhögskolan, Box 23, 221 00 LUND

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Box 23
221 00 Lund
046-10 70 00